

Tilburg University

Crimineel gedrag bij Rotterdamse Antilliaanse jongeren

Bongers, I.L.; van Nieuwenhuizen, Ch.

Publication date:
2009

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Bongers, I. L., & van Nieuwenhuizen, C. (2009). *Crimineel gedrag bij Rotterdamse Antilliaanse jongeren: Een verkennende studie naar de rol van psychische en psychiatrische problematiek*. GGzE.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Crimineel gedrag bij Rotterdamse Antilliaanse jongeren

Een verkennende studie naar de rol van psychische en psychiatrische problematiek

Ilja L. Bongers
Chijs van Nieuwenhuizen

Opdrachtgever en financier

Riagg Rijnmond

Samenstelling:

Dr. I.L. Bongers [GGzE]

Prof. dr. Ch. van Nieuwenhuizen [GGzE,
Universiteit van Tilburg]

Projectleiding:

Prof. dr. Ch. van Nieuwenhuizen [GGzE,
Universiteit van Tilburg]

Riagg Rijnmond

ISBN 978-90-9024675-8

NUR 875

Deze uitgave is te bestellen bij GGzE,
Postbus 909, DP8001, 5600AX Eindhoven;
Fax: 040-2967849; e-mail: mawh.kneepkens@ggze.nl

© 2009 GGzE, Eindhoven.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van GGzE.

VOORWOORD

De RIAGG Rijnmond Rotterdam heeft in 2001 een samenwerkingsconvenant gesloten met PSI (Perspektiva i Sosten Integral) waardoor ik op regelmatige basis voor consultatie op Curaçao kwam. Als kinder- en jeugdpsychiater zag ik de kinderen, jeugdigen en hun ouders. Als ik dagelijks van mijn werk naar het hotel liep, leek het alsof ik vleugels had. Ik vroeg mij af of dit kwam door de voldoening die dit werk gaf of ergens anders door. Door een nauwgezette observatie van mijzelf gedurende de dag merkte ik dat ik voortdurend toegaf aan de behoefte aan aandacht van de kinderen. Als ik de kinderen eenmaal de warme belangstelling gaf, bleken zij hier niet genoeg van te kunnen krijgen. Dit bracht mij tot de gedachte dat de andere kant mogelijk was: dat zij niet gewend waren aan zoveel aandacht en dit dan in een keer volledig moesten hebben. Een andere observatie was dat ik een duidelijke omslag meende waar te nemen bij de oudere kinderen, de kinderen eind basisschoolleeftijd. Ik zag dan vaak kinderen die mij gesloten en met wantrouwen tegemoet traden. Wat had zich in de tussenliggende jaren afgespeeld, waar was het verlangen naar aandacht en liefde gebleven? In termen van de kinderpsychiater, wat heeft er zodanig in de ontwikkeling van deze kinderen geïnterfereerd dat zij zich op die wijze presenteerden? Kinderen die ik overigens moest zien omdat zij gedragsproblemen hadden, dreigden drop-outs te worden of erger het pad van de delinquentie opgingen.

In Nederland waren wij met het project Ruman Grandi gestart dat later de naam Maljuna Frato zou krijgen, waarbij jongeren die geen aansluiting konden vinden in de Nederlandse samenleving, die niet naar school gingen, woning of werk hadden, actief opgezocht werden door mentoren die hen begeleiding gaven. Dit waren geen jongeren die zich zelf aanmelden bij de GGZ. Jongeren waarvan wij vermoeden dat die ook voorkwamen in de groep waarvan de gemeente Rotterdam een groepsgerichte aanpak voorstond omdat zij overlast gaven. Door in de levensgeschiedenis te duiken van deze jongeren leerde ik dat zij

vergelijkbaar waren met de jongeren die ik op Curaçao had gezien, maar nu waren zij voor een betere toekomst naar Nederland gekomen. Jongeren die bij gebrek aan perspectief, de stap gewaagd hadden in de hoop de armoede te ontlopen. Jongeren die op Curaçao geen goed onderwijs hadden genoten, onvoldoende taalonderwijs hadden gehad. Jongeren die zoals Professor Jandi Paula hen beschrijft, die nog niet eens geïntegreerd zijn in de Curaçaose/Antilliaanse samenleving.

Ik vond het nodig dat we systematisch onderzoek gingen doen bij hen, mede omdat vanuit criminologische hoek er het een en ander over deze jongeren wordt gezegd, terwijl er veel meer inzicht verworven diende te worden vanuit psychologische/ psychiatrische hoek omdat zij niet als drop-out waren geboren, omdat het jongeren waren die niet zoals alle anderen ooit verlangden naar aandacht en liefde en dat door hetgeen zij hebben meegemaakt zij uiteindelijk belanden in een leven van chaos en uitzichtloosheid. Ik was zeer content toen ik Professor Chijs van Nieuwenhuizen bereid vond om een pilotstudie op te zetten om meer inzicht te verwerven bij deze doelgroep uit de Curaçaose samenleving. Zij wilde graag onderzoek doen dat zowel voor het handelen in de psychiatrie als mede maatschappelijk relevant is.

Blij ben ik dat de bestuurder van de RIAGG Rijnmond, Jos Lamé, deze studie financieel steunde en dat wij de cliënten van Maljuna Frato hebben mogen onderzoeken. Grote dank gaat ook uit naar de mentoren die een dusdanige band met de jongeren hadden opgebouwd waardoor het rapport dat voor u ligt tot stand heeft kunnen komen en naar de onderzoeker Marilyn Peeters die de interviews met grote zorg en flexibiliteit heeft afgenomen. Tot slot niet te vergeten, dank aan alle Rotterdamse Antilliaanse jongeren die mee hebben willen werken aan het onderzoek.

drs. G.O. Helberg, Kinder- en jeugdpsychiater

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	11
1 Inleiding	15
Grote stedenproblematiek	16
Gedragsproblemen bij Antilliaanse jongeren	17
Onderzoeksvragen	18
Opbouw van het rapport	18
2 Eerdere studies	21
Delinquent gedrag	21
Kenmerken delinquente Antilliaanse jongeren	22
Ontwikkeling van delinquent gedrag	23
3 Methode van onderzoek	27
Maljuna Frato	27
Respondenten	27
Procedure	28
Meetinstrumenten	29
Psychological Acculturation Scale (PAS)	29
Hechtingstijlvragenlijst (HSL)	29
Eysenck Personality Questionnaire (EPQ-RSS)	30
Herinneringen aan de opvoeding (EMBU)	30
Adult Self-Report (ASR)	30
Competentie Belevingsschaal (CBSA)	31
Mini Internationaal Neuropsychiatrisch Interview (MINI)	31
WODC-monitor zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit	31
Statistische analyses	32
4 Kenmerken jongeren van Maljuna Frato	39
Representativiteit steekproef	39
Achtergrondgegevens	39
Psychische en psychiatrische problemen	41
Zelfrapportage	41
Gestructureerd psychiatrisch interview	43

Delinquent gedrag	44
Gezinsfactoren	47
Hechting	47
Herinneringen aan de opvoeding	48
Persoonskenmerken	49
Persoonlijkheid	49
Competentiebeleving	50
Acculturatie	51
5 Gedragsprofielen van (psycho)sociale problemen	57
Analyse gedragsprofielen	57
Emotionele problemen en gedragsproblemen	60
Persoonlijkheidskenmerken	61
Competentiebeleving	61
Achtergrondkenmerken gedragsprofielen	62
6 Discussie	65
Kenmerken jongeren van Maljuna Frato	66
(Psycho)sociale kenmerken jongeren van Maljuna Frato	66
Gedragsprofielen (psycho)sociale kenmerken	68
Klinische Implicaties	70
Limitaties	71
Conclusie	72
Referenties	75

SAMENVATTING

In de maatschappij is veel te doen rondom allochtone jongeren die overlast en forse problemen veroorzaken. De grote aandacht voor criminaliteit onder Antilliaanse jongeren staat in schril contrast met de belangstelling die er is voor de psychische en psychiatrische problematiek van deze jongeren. Bij Antilliaanse jongeren is onbekend welke specifieke psychische en psychiatrische problemen er spelen en bovendien is onvoldoende duidelijk of het gaat om migratieproblematiek of om 'moeilijke jongeren die een enkeltje Nederland hebben gekregen'. Kennis op dit gebied is noodzakelijk om een gerichte en effectieve aanpak te kunnen hanteren. Een aanpak die niet alleen op de korte termijn vruchten afwerpt maar vooral ook op de langere termijn.

In deze studie is onderzocht welke psychische en psychiatrische problemen jongeren van Maljuna Frato hebben en welke psychosociale factoren van invloed zijn op de ontwikkeling van delinquent gedrag van deze jongeren. De volgende vragen staan daarbij centraal:

1. Wat zijn de algemene kenmerken van de onderzochte jongeren van Maljuna Frato?
2. In hoeverre hebben de onderzochte jongeren van Maljuna Frato meer of andere problemen dan vergelijkbare jongeren?
3. Zijn er verschillende groepen jongeren van Maljuna Frato te onderscheiden met vergelijkbare (psycho)sociale problemen en hangen deze problemen samen met delinquent gedrag?

De jongeren die deelgenomen hebben aan het onderzoek zijn jongeren die vanuit het Maljuna Frato-project van de RIAGG Rijnmond hulp aangeboden kregen. Zij kregen hulp bij hun problemen rond huisvesting, schulden, werk en opleiding. Vaak speelden bij deze jongeren daarnaast ook psychische en psychiatrische problemen,

problemen in het opvoedmilieu en zijn zij vaak in aanraking geweest met justitie. Vijftig jongeren hebben deelgenomen aan het onderzoek. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende meetinstrumenten om de psychosociale en psychiatrische problemen bij de jongeren vast te stellen alsmede het delinquente gedrag. De vragenlijsten werden in interviewvorm afgenomen bij de jongeren.

De jongeren van Maljuna Frato hadden zoals verwacht meer problemen dan de gemiddelde Nederlandse of Antilliaanse jongere. De jongeren volgden bijvoorbeeld een lagere opleiding dan de gemiddelde Nederlandse en Antilliaanse jongere in Rotterdam (Hartkamp, 2005). De kenmerken van de jongeren van Maljuna Frato kwamen overeen met de mogelijke achtergronden van delinquent gedrag die in eerdere studies zijn gevonden (bijvoorbeeld Van San e.a., 2007).

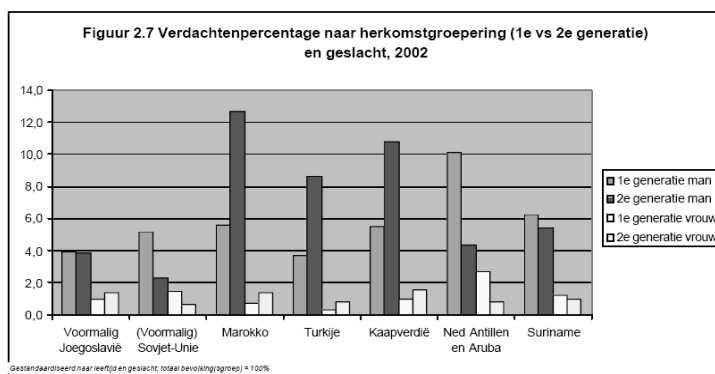
Bij de jongeren zijn twee onderscheidbare gedragsprofielen van (psycho)sociale factoren vastgesteld. Het eerste profiel wordt gekenmerkt door jongeren met emotionele problemen en gedragsproblemen en zelfgerapporteerde zware delicten. Het andere profiel wordt gekenmerkt door jongeren die, in vergelijking met het eerste profiel, minder psychische problemen en een groter gevoel van eigenwaarde hebben en minder zware delicten rapporteren. Jongeren met het eerste profiel rapporteerden gemiddeld zodanige emotionele problemen en gedragsproblemen dat ze hiervoor behandeld zouden moeten worden door een hulpverleningsinstelling. Het niveau van de psychische problemen van de jongeren met het tweede profiel daarentegen is vergelijkbaar met dat van niet verwezen mannen.

Migratieproblematiek in termen van acculturatie blijkt niet van invloed op de verdeling van de jongeren van Maljuna Frato in de twee onderscheidbare gedragsprofielen. Ook de verblijfsduur in Nederland heeft geen invloed op de mate van psychische problemen en delinquent gedrag. De kenmerken van de jongeren van Maljuna Frato in de twee

gevonden gedragsprofielen geven aanknopingspunten voor de hulpverleningsinstanties om jongeren met vergelijkbare problemen te behandelen. Uit de resultaten blijkt dat cultuurspecifieke factoren niet van belang zijn voor het voorkomen van delinquent gedrag en dat de gevonden relatie tussen delinquent gedrag, psychische problemen en gevoel van eigenwaarde ook voor andere jongeren met problemen op meerdere gebieden van belang kunnen zijn. Ondanks het feit dat kwetsbare jongeren de neiging hebben zichzelf beter voor te doen dan ze zijn, geven ze veel emotionele gedragsproblemen aan. Deze emotionele problemen lijken niet veroorzaakt te worden door migratie-effecten maar lijken veroorzaakt te worden door de beperkte capaciteiten van de jongeren om aansluiting te vinden in de samenleving. Wil men delinquent gedrag voorkomen dan zal de sleutel liggen bij het vergroten van het gevoel van eigenwaarde door het beter betrekken van jongeren bij de samenleving.

1 INLEIDING

In de maatschappij is veel te doen rondom allochtone jongeren die overlast en forse problemen veroorzaken. In een rapport van het WODC/CBS uit 2005 getiteld: 'Verdacht van criminaliteit: allochtonen en autochtonen nader bekeken' blijkt dat er grote verschillen zijn tussen bevolkingsgroepen (Blom e.a., 2005). Zo hebben de Dominicaanse en Antilliaanse bevolkingsgroepen relatief de hoogste aantallen geregistreerde verdachten met respectievelijk 5.9 en 5.6 procent. In absolute aantallen zijn, na de autochtone Nederlanders (ruim 100.000 verdachten), de Marokkanen en Surinamers (elk ruim 10.000 verdachten) de grootste groepen, gevolgd door de Turken (7.500) en de Antillianen (6.600). Binnen deze groepen zijn aanzienlijke verschillen te zien tussen de eerste en tweede generatie en tussen mannen en vrouwen (zie onderstaande Figuur).¹

Ook allerlei andere achtergrondkenmerken dan (land van) herkomst hangen samen met de mate waarin bepaalde groepen bij de politie als verdachte van misdrijven zijn geregistreerd bijvoorbeeld geslacht,

¹ Figuur overgenomen uit het rapport 'Verdacht van criminaliteit: allochtonen en autochtonen nader bekeken' (Blom e.a., 2005).

leeftijd, type huishouden en diplomabezit (Blom e.a., 2005). Geslacht, leeftijd en diplomabezit zijn naast herkomst de belangrijkste verklarende kenmerken. Van mannen en jongeren is bekend dat zij vaker tot de verdachten van misdrijven behoren. Daarnaast worden jongeren zonder diploma bijna 2.5 keer zo vaak verdacht van het plegen van een misdrijf dan jongeren met een diploma (zie ook Van San, 1998).

GROTE STEDENPROBLEMATIEK

Daar waar in Amsterdam de aandacht in de politiek en media vooral uitgaat naar Marokkaanse jongeren, staan in Rotterdam de Antilliaanse jongeren vooral voor het voetlicht. Het beeld dat vooral naar voren komt, is dat Antilliaanse jongeren makkelijk in het criminele circuit terechtkomen, zich schuldig maken aan groepsverkrachtingen en verantwoordelijk zijn voor gevoelens van onveiligheid bij de inwoners van Rotterdam. De meest recente landelijke cijfers over criminaliteit onder Antillianen zijn over 2003 (Blom e.a., 2005; Jennissen & Blom, 2007). In dat jaar werd acht procent van alle Antillianen verdacht van een misdrijf, tegenover 7.4 het jaar ervoor. Van de gehele Nederlandse bevolking was in 2003 anderhalf procent verdachte. Voor jonge Antillianen liggen die percentages hoger. In de groep van 12 tot 25 jaar worden 10.6% van de Antilliaanse jongeren aangemerkt als verdachte van het plegen van een delict, terwijl dit percentage voor Nederlandse leeftijdsgenoten (NB: inclusief de 2de generatie allochtonen) is vastgesteld op 1.8% (Dominquez-Martinez e.a, 2002). Uit gemeentelijke cijfers van Rotterdam uit 2004 blijkt dat bijna twintig procent van de minderjarige Antilliaanse mannen in aanraking met de politie is gekomen op verdenking van een misdrijf terwijl dit maar voor zes procent van de minderjarige Nederlandse mannen geldt (Van San, 2007).

Vanuit de gemeente Rotterdam wordt serieus aandacht besteed aan het oplossen van de problemen met allochtone jongeren en naar het achterhalen van achterliggende oorzaken van dit probleemgedrag. Zo is bijvoorbeeld in 2006 naar aanleiding van groepsverkrachtingen door

minderjarigen een uitgebreide analyse gemaakt van een Rotterdamse casus (Van Leiden & Jakobs, 2006) en tevens wordt meegewerkt aan een onderzoek onder twaalfminners naar aanleiding van een eerder succesvolle pilotstudie (zie Doreleijers e.a., 2004). De gemeente Rotterdam probeert ook op andere manier zicht te krijgen op de jongeren in haar stad. Zo wordt door de GGD Rotterdam en omstreken de lichamelijke en psychische gezondheid van alle kinderen en jongeren in Rotterdam en enkele omliggende gemeenten in de leeftijd van 0 t/m 18 jaar onderzocht met de *Jeugdmonitor Rotterdam*. Daarnaast loopt er een grootschalig longitudinaal onderzoek getiteld *Generation R*. Het betreft een Rotterdams onderzoek naar groei, ontwikkeling en gezondheid van kinderen. Generation R doet (prospectief) onderzoek naar de rol die aanleg en omgevingsfactoren spelen bij de groei, gezondheid en ontwikkeling van kinderen. Tenslotte wordt veel aandacht gegeven aan het verhogen van de (ervaren) veiligheid in de stad.²

GEDRAGSPROBLEMEN BIJ ANTILLIAANSE JONGEREN

Waar eerder is geprobeerd met zachte hand de neerwaartse spiraal te keren, is de laatste tijd de toon van de autoriteiten verhard. Verschillende steden willen ook harde maatregelen inzetten op een deel van de Antillianen die problemen hebben. Harde maatregelen waarvan echter is aangetoond dat zij voor het merendeel van de jongeren niet of zelfs averechts werken (zie bijvoorbeeld Van Nieuwenhuizen, 2006). Met het Rotterdams Antillianenbeleid wordt vanaf 2006 de overlast, criminaliteit en sociaal-maatschappelijke achterstanden onder Antillianen in Rotterdam aangepakt én wordt ingezet op het voorkomen dat opgroeiende Antillianen afglijden richting de criminaliteit. Het beleid kenmerkt zich door preventieve, curatieve en repressieve maatregelen. Een kleine groep Antillianen in Rotterdam heeft op diverse

² Zie bijvoorbeeld: www.rotterdamveilig.nl en het nieuwe Rotterdams collegeprogramma.

leefgebieden (werk, opleiding, huisvesting, financiën, politie, justitie, gezin, dagbesteding, sociale omgeving) meervoudige problemen. Via een persoonsgerichte aanpak (PGA) worden deze problemen aangepakt. Doel van de PGA is de veiligheid te vergroten door het bieden van een op de persoon toegesneden aanpak, waarbij aan de ene kant via de hulpverlening het levensperspectief van Antillianen wordt verbeterd en aan de andere kant de overlast en criminaliteit wordt tegengegaan. De persoonsgerichte aanpak is het geheel aan handelingen en interventies voor een bij de PGA aangemelde persoon.³ De uitvoering vereist een samenwerking van diverse gemeentelijke organisaties zoals: de politie, het OM, de dienst SoZaWe, de dienst JOS, de GGD en DS+V, Roteb.

ONDERZOEKSVRAGEN

In het huidige onderzoek wordt onderzocht welke psychische en psychiatrische problemen jongeren van Maljuna Frato hebben en welke psychosociale factoren van invloed zijn op de ontwikkeling van delinquent gedrag van deze jongeren. De volgende vragen staan daarbij centraal:

1. Wat zijn de algemene kenmerken van de onderzochte jongeren van Maljuna Frato?
2. In hoeverre hebben de onderzochte jongeren van Maljuna Frato meer of andere problemen dan vergelijkbare jongeren?
3. Zijn er verschillende groepen jongeren van Maljuna Frato te onderscheiden met vergelijkbare (psycho)sociale problemen en zijn deze problemen gerelateerd aan delinquent gedrag?

OPBOUW VAN HET RAPPORT

Het rapport is als volgt opgebouwd. Allereerst wordt in Hoofdstuk 2 stilgestaan bij de eerdere studies naar Antilliaanse jongeren in

³ Zie www.rotterdam.nl

Nederland. In dit hoofdstuk wordt eveneens aangegeven waarom het relevant is om, naast het voorkomen van risicofactoren bij probleemjongeren, ook aandacht te besteden naar risicofactoren *binnen* individuen en hoe een dergelijk individueel patroon van risicofactoren samenhangt met delinquent gedrag. Vervolgens wordt in Hoofdstuk 3 de onderzoeksmethode beschreven: hoe zijn de jongeren benaderd, welke meetinstrumenten zijn gebruikt en welke jongens konden wel mee doen en welke niet? In Hoofdstuk 4 worden de eerste en tweede onderzoeksvraag beantwoord. Zo komen de algemene kenmerken van de jongeren van Maljuna Frato aan bod en worden de gerapporteerde psychische en psychosociale factoren vergeleken met normgroepen. In het vijfde hoofdstuk wordt specifiek stilgestaan bij de derde onderzoeksvraag 'Zijn er verschillende groepen jongeren van Maljuna Frato te onderscheiden met vergelijkbare (psycho)sociale problemen en zijn deze gerelateerd aan delinquent gedrag?'. Met behulp van latente klasse analyses worden individuen ingedeeld in verschillende groepen. Ten slotte wordt in Hoofdstuk 6 stilgestaan bij de betekenis van de resultaten voor de benadering en behandeling van jongeren van Maljuna Frato.

2 EERDERE STUDIES

DELINQUENT GEDRAG

In veel studies wordt aangegeven dat etnische minderheden een groot aandeel hebben aan de criminaliteit in Nederland (Blom e.a., 2005; CBS, 2008; Jennissen & Blom, 2007). De oververtegenwoordiging van minderheidsgroepen verschilt echter per officiële statistiek. Naarmate de statistiek later in het strafrechtelijk traject wordt samengesteld, is de oververtegenwoordiging groter. De mate waarin allochtonen oververtegenwoordigd zijn, verschilt ook per afzonderlijke misdrijven. Het blijkt dat de oververtegenwoordiging relatief groot is onder Antillianen (Junger-Tas & Slot, 2001). Deze oververtegenwoordiging wordt ook aangetoond in de cijfers van het WODC/CBS (Blom e.a., 2005). Uit studies waarbij delinquentie met zelfrapportage-vragenlijsten wordt vastgesteld, blijkt dat het percentage autochtone en allochtonen delictplegers gelijk is (Van der Laan e.a., 2006).

Hetzelfde blijkt wanneer rekening gehouden wordt met meerdere risicofactoren voor delinquentie, zoals ruzies en conflicten in het gezin, gebrekkige communicatie en supervisie, gedragsproblemen op school en waardering van criminaliteit en religiositeit. De etnische herkomst van de jongeren voegt dan niets meer toe aan de verklaarde variantie voor voorspelling van ernstig crimineel gedrag (Junger-Tas & Slot, 2001). Met andere woorden: criminaliteit wordt vooral bepaald door de aanwezige risicofactoren. Bovendien blijkt dat wanneer rekening gehouden wordt met meerdere risicocomponenten op meerdere domeinen, tussen de herkomstgroepen nauwelijks meer verschillen te zijn in ernstige delinquentie. Deze bevindingen wijken duidelijk af van geregistreerde criminaliteitsgegevens waaruit al jaren blijkt dat jongeren uit etnische minderheidsgroepen vaker worden verdacht en crimineel gedrag dan autochtone jongeren.

KENMERKEN DELINQUENTE ANTILLIAANSE JONGEREN

Uit de literatuur is het niet helemaal duidelijk of de oververtegenwoordiging van etnische minderheden in de criminaliteitscijfers veroorzaakt wordt door hun culturele achtergrond. Verschillende recente studies hebben de invloed van de Antilliaanse waarden en normen op delinquent gedrag onderzocht. Uit deze studies blijkt dat zowel daders als niet-daders van 'steken' ruzies, beledigingen, bedreigingen en 'moederbeledigingen' aanvoeren als legitimering (Van San, 1999). Jongens die meer te lijden hebben onder statusdeprivatie reageren sneller dan de anderen op beledigingen, maar voelen zich omwille van hun achterstandspositie ook sneller beledigd. Hierbij voelen zij zich niet schuldig over hun daden omdat zij hun eer wreken en hun mannelijkheid bewijzen. Volgens Van San (1999) zijn de legitimeringen geen verklaring voor het gedrag van de jongens maar hebben ze wel veel met gedrag te maken.

Een andere verklaring voor het hoge percentage delinquente Antillianen is het ontbreken van een primair sekserolmodel (vader) waardoor jongens elementen die belangrijk zijn voor een 'conventioneel' socialisatieproces zoals controle, identificatie en toekomstperspectief moeten ontberen. Hierdoor wordt de kans groot geacht dat deze jongens zich vroeg of laat inlaten met criminaliteit. Uit een studie van Van San (2002) blijkt echter dat niet de afwezige vader van invloed is op het gedrag van de jongens, maar wel de houding van de moeders ten aanzien van het delinquent gedrag van hun zonen. In die zin is de afwezigheid van de vader niet determinerend te noemen maar heeft het vooral met de houding van de moeders te maken of de jongens al dan niet goed terecht komen. Verder wordt geconcludeerd dat door de vaderloosheid het matrifocale gezin een bron is van sociale problemen omdat dit vaak impliceert dat het gezin gemiddeld veel armer is. Met betrekking tot de aard van delicten - waarbij hoge mate van agressie zou voortkomen als gevolg van het ontbreken van het belangrijkste identificatie figuur - zet men eveneens vraagtekens omdat over het

algemeen er in een gezin altijd mannen aanwezig zijn zoals ooms en broers. Zij kunnen fungeren als mannelijk rolmodel (Van San, 2002).

Een recente studie van Van San e.a. (2007) beschrijft de kenmerken van de Antilliaanse bevolking in Rotterdam en de conclusie is dat de omvang van het criminaliteitsprobleem van Antillianen in Rotterdam aanzienlijk is. Er kan zelfs gesteld worden dat de problematiek van Antillianen buitengewoon hardnekkig is. Dit uit zich in een oververtegenwoordiging van de Antilliaanse bevolkingsgroep in drugs- en geweldsoverlast, schooluitval en werkloosheid. Dergelijke hardnekkige problematiek dient aangepakt te worden met behulp van zeer goede hulpverlening. In het rapport 'Verslaafd aan een flitsende levensstijl. Criminaliteit van Antilliaanse Rotterdammers' komt echter naar voren dat de hulpverlening aan Antillianen op dit moment slechts in beperkte mate bijdraagt aan een oplossing van hun problemen (Van San e.a., 2007). Antillianen slagen er moeilijk in om de weg naar Nederlandse hulpverleningsinstanties te vinden. Allereerst is dit te wijten aan te hoge drempels van hulpverlenende instanties. Hulpverleningsinstanties werken meestal niet outreachend waardoor ze in beperkte mate hulpbehoevenden weten te vinden. Instanties verwachten teveel eigen verantwoordelijkheid en initiatief van Antillianen bij het aanpakken van problemen. Daarnaast beschikken veel Antillianen ook niet over een netwerk met mensen die hen kunnen helpen om de weg naar instanties te vinden.

ONTWIKKELING VAN DELINQUENT GEDRAG

Verschillende theoretische modellen geven aan hoe crimineel gedrag bij jongeren ontstaat en in stand wordt gehouden (bijvoorbeeld Loeber e.a., 1993). De meeste modellen gaan er vanuit dat de belangrijkste oorzaken van gedragsproblemen te vinden zijn in de kindertijd. Cicchetti & Schneider-Rosen (1986) beschrijven dat een gezonde gedragsontwikkeling een complex proces is tussen sociale, emotionele en cognitieve vaardigheden. Gedragsproblemen, of andere risicofactoren

die in de kindertijd plaatsvinden, verstoren een gezonde ontwikkeling van deze vaardigheden; bijvoorbeeld impulsiviteit kan gepaard gaan met andere problemen in de schoolse context waaronder veelvuldig spijbelen en uiteindelijk zelfs schooluitval. Een adequate opvoedingsstijl van ouders kan daarentegen het risico van dergelijke gedragsproblemen in de kindertijd op de ontwikkeling van problemen later temperen of dempen. Andere modellen, zoals die van Sampson en Laub (2005) stellen dat gebeurtenissen in de levensloop zoals de overgang van basisschool naar middelbare school naar werk, gaan samenwonen/trouwen of migreren dusdanig belangrijke gebeurtenissen in de levensloop zijn, dat ze van invloed zijn op de ontwikkeling en langdurige gedragsverandering veroorzaken. Bij kwetsbare jongeren, zoals jongeren met gedragsproblemen, kunnen deze transitie en de beleving daarvan mogelijk een versterkend negatief effect hebben (verzwakking van bindingen, stigmatisering, aan kunnen leren van negatief gedrag, e.d.; zie Nolan, 2006; Wade, 2006). Van belang is vast te stellen welke jongeren kwetsbaar zijn en wat de gevolgen van deze kwetsbaarheid zijn voor de toekomst.

Bij onderzoek naar de ontwikkeling van delinquent gedrag in de algemene bevolking worden individuen in onderscheidbare subpopulaties gecategoriseerd, denk aan Moffitt's model van adolescence-limited en life course persisters. Het voordeel van het gebruik van een dergelijke 'person-centered' methode boven meer traditionele methoden zoals regressie en factoranalyse (variable-centered methoden) is dat nadruk ligt op relaties tussen individuen. Het doel daarbij is individuen te categoriseren in onderscheidbare groepen op basis van een individueel antwoordpatroon of psychosociale factoren zodat individuen in een groep meer op elkaar lijken dan individuen tussen groepen. Omdat a priori wordt verondersteld dat er verschillen zijn in de ontwikkeling van de individuen in de populatie, is het van belang dat de geïncludeerde jongeren een bepaalde mate van heterogeniteit bezitten - ondanks dat ze vergelijkbare problematiek hebben.

3 METHODE VAN ONDERZOEK

MALJUNA FRATO

In het onderzoek zijn jongeren benaderd die hulp aangeboden kregen vanuit het Maljuna Frato-project van de RIAGG Rijnmond. Vanuit dit project worden risicjongeren ondersteund bij problemen die zij hebben met huisvesting, schulden, werk, en opleiding. Vaak spelen bij deze jongeren daarnaast ook psychische en psychiatrische problemen, problemen in het opvoedmilieu en zijn zij vaak in aanraking geweest met justitie. Bij Maljuna Frato worden de jongeren door mentoren ondersteund. Deze mentor helpt hen om hun leven weer op orde te krijgen. Ze worden bijvoorbeeld begeleid in het vinden van woonruimte of een passende opleiding; ook worden ze geholpen in het op orde krijgen van hun financiële situatie, krijgen ze sociale steun en is er tevens de mogelijkheid hulp te krijgen voor psychische en psychiatrische problemen. Daarnaast wordt met de jongeren gewerkt aan zelfvertrouwen en het verbeteren van hun eigenwaarde door middel van voetbal, theater en andere activiteiten. Het doel is de jongeren te stabiliseren en resocialiseren zodat ze sterker in de maatschappij staan en zo een grotere kans hebben om binnen de maatschappij te slagen. De aanpak is gebaseerd op vertrouwen en gelijkwaardigheid en is zeer laagdrempelig; de jongeren kunnen zo naar binnen lopen met een hulpvraag. Via de activiteiten die georganiseerd worden en het contact met scholen, weten jongeren met hun hulpvragen Maljuna Frato snel en makkelijk te vinden.

RESPONDENTEN

In eerste plaats zijn de jongeren benaderd die stonden ingeschreven bij Maljuna Frato en een mentor toegewezen hadden gekregen. Op deze wijze zijn 16 jongeren benaderd. De andere 34 jongeren zijn allemaal

benaderd vóórdat ze daadwerkelijk ingeschreven stonden bij Maljuna Frato. Dertien jongens van deze 34 zijn benaderd tijdens inloopsprekuren op scholen (drie regulier VMBO-school, tien VMBO-school voor jongeren met justitieel verleden), tien jongens tijdens groepsactiviteiten en 11 jongens zijn vrienden van jongens die tijdens groepsactiviteiten benaderd zijn. Alle jongens waren van Antilliaanse afkomst en hadden vergelijkbare problemen als de Antilliaanse jongeren die ingeschreven staan bij Maljuna Frato (zoals problemen met huisvesting of schulden).

PROCEDURE

Alle jongeren zijn door de interviewster en een mentor van Maljuna Frato gezamenlijk gevraagd of ze deel wilden nemen aan een onderzoek. Het is de jongeren uitgelegd dat het onderzoek uit twee gedeeltes bestond, een interview met de interviewster en een apart interview met een psychiater. Na het afronden van het interview met de psychiater kregen de jongeren een vergoeding (IRIS-cheque van 20 euro).

De vragenlijsten werden in interviewvorm afgenomen bij de jongeren. Door op deze manier de vragenlijsten af te nemen, konden vragen van de jongere direct beantwoord worden. De vragen met betrekking tot delinquentie, emotionele problemen en gedragsproblemen werden door de jongeren op papier of op de computer zelfstandig ingevuld met de interviewster in dezelfde ruimte beschikbaar voor vragen. De psychiatrische diagnoses zijn door een psychiater uitgevraagd in een apart interview. De interviews zijn afgenomen in het gebouw van de RIAGG Rijnmond in Rotterdam, maar ook op scholen en tijdens activiteiten waar Antilliaanse jongeren bij aanwezig waren. Deze activiteiten vonden vaak plaats in het weekend of in de avonden.

MEETINSTRUMENTEN

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende meetinstrumenten om de psychosociale en psychiatrische problemen bij jongeren van Maljuna Frato vast te stellen als mede het delinquente gedrag. De meetinstrumenten worden achtereenvolgens beschreven (zie ook Tabel 1 voor een schematisch overzicht).

Psychological Acculturation Scale (PAS)

De PAS is oorspronkelijk ontwikkeld voor het meten van de individuele mate van emotionele binding, het gevoel erbij te horen en het begrip van de Anglo-Amerikaanse en Latijns/Spaanse cultuur (Tropp e.a., 1999; Stevens e.a. (2004; 2005) hebben deze vragenlijst verkort naar zes items om emotionele binding en het gevoel van 'erbij horen' te meten bij jongeren. De uitkomsten op de PAS worden gezien als maat voor psychologische acculturatie. Elk item wordt voor de Nederlandse en de Antilliaanse cultuur uitgevraagd en wordt gescoord op een vijf-puntsschaal van 'sterk mee oneens' tot 'sterk mee eens'. Betrouwbaarheid voor de Nederlandse en Antilliaanse schaal is respectievelijk $\alpha = .76$ en $.75$.

Hechtingstijlvragenlijst (HSL)

De HSL (Van Oudenhoven & Hofstra, 2001) bestaat uit 24 items. In deze vragenlijst worden de volgende hechtingsstijlen onderscheiden: Zekere stijl (acht items; $\alpha = .80$), Angstige stijl (vier items; $\alpha = .79$), Gepreoccupeerde stijl (zeven items; $\alpha = .82$) en Vermijdende Stijl (vijf items; $\alpha = .61$). De items verwijzen naar hechtingstijlen ten opzichte van anderen in het algemeen. De antwoordcategorie bestaat uit een vijf-puntsschaal van 'sterk mee oneens' tot 'sterk mee eens'.

Eysenck Personality Questionnaire (EPQ-RSS)

De EPQ-RSS (Sanderman e.a., 1995) is de verkorte versie van de EPQ. De EPQ-RSS bevat 48 items en is samengesteld uit vier schalen van elk 12 items: Psychoticisme ($\alpha = .51$), Extraversie ($\alpha = .83$), Neuroticisme' ($\alpha = .81$) en Sociale Wenselijkheid ($\alpha = .71$). De antwoordcategorie bestaat uit de keuze 'ja' of 'nee'.

Herinneringen aan de opvoeding (EMBU)

De EMBU (Arrindell e.a., 1999) bestaat uit 23 items en bevat drie subschalen. Alle 23 items worden twee keer uitgevraagd, één keer met betrekking tot de moeder en één keer met betrekking tot de vader. De drie schalen: Afwijzing (acht items; $\alpha = .65$), Emotionele warmte (zes items; $\alpha = .83$) en Overbescherming (negen items; $\alpha = .73$). De antwoordcategorie bestaan uit een vier-puntsschaal van respectievelijk, 'nee, nooit', 'ja, maar zelden', 'ja, vaak' en 'ja, meestal'.

Adult Self-Report (ASR)

De ASR (Achenbach & Rescorla, 2003) is een vragenlijst die de sociale, emotionele en gedragsproblemen uitvraagt bij jongvolwassenen van 18 jaar en ouder. Er zijn 123 probleemitems die samen acht syndroomschalen maken: Angstig/Depressief (18 items, $\alpha = .88$), Teruggetrokken (9 items, $\alpha = .78$); Lichamelijke klachten (12 items, $\alpha = .82$), Denkproblemen (10 items, $\alpha = .51$), Aandachtsproblemen (15 items, $\alpha = .87$), Agressief gedrag (15 items, $\alpha = .83$), Normafwijkend Gedrag (14 items, $\alpha = .86$) en Intrusief (6 items, $\alpha = .72$). De syndroomschalen kunnen samengevoegd worden tot Internaliserende problemen (39 items, $\alpha = .93$), Externaliserende problemen (35 items, $\alpha = .89$) en Totale problemen (120 items, $\alpha = .97$).

Competentie Belevingsschaal (CBSA)

De CBSA (Treffers e.a., 2002) is een op Vlaamse en Nederlandse adolescenten (12-18 jaar) afgestemde bewerking van het Self Perception Profile for Adolescents (Harter, 1988a). Met de CBSA wordt een indruk gekregen van zowel de competenties op een zestal specifieke gebieden als van het globaal gevoel van eigenwaarde zoals beoordeeld door de adolescent zelf. De lijst met in totaal 35 items, bestaat uit zeven subschalen van elke vijf items: Schoolvaardigheden ($\alpha = .66$); Sociale acceptatie ($\alpha = .76$); Sportieve vaardigheden ($\alpha = .88$); Fysieke verschijning ($\alpha = .82$); Gedragshouding ($\alpha = .79$); Hechte vriendschap ($\alpha = .73$) en Gevoel van eigenwaarde. ($\alpha = .76$). De items op de eerste zes schalen verwijzen naar de mate waarin specifieke competenties meer of minder aanwezig zijn dan bij andere adolescenten. De items van de subschaal Gevoel van eigenwaarde verwijzen op dezelfde manier naar de waardering die iemand voor zichzelf heeft (Treffers e.a., 2002).

Mini Internationaal Neuropsychiatrisch Interview (MINI)

De MINI (Sheehan e.a., 1998; Van Vliet e.a., 2000) is een gestructureerd diagnostisch interview waarmee op systematische wijze DSM-IV- en ICD-10-classificaties kunnen worden vastgesteld. In de MINI-plus worden verschillende classificaties uitgebreid uitgevraagd, inclusief subtypering en chronologie en tevens wordt onderzocht of de symptomen beter verklaard kunnen worden door een organische oorzaak of geïnduceerd zijn door het gebruik van middelen (Van Vliet & De Beurs, 2007).

WODC-monitor zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit

In de WODC-monitor (Van der Laan e.a., 2006) worden 42 factoren, die volgens de literatuur gerelateerd zijn aan delinquent gedrag in de adolescentieperiode, op verschillende domeinen gemeten. Voor dit

onderzoek is een selectie gemaakt van een aantal onderdelen uit deze monitor. De volgende domeinen zijn gebruikt: Alcohol en drugsgebruik gemeten met vragen afkomstig uit het Peilstationonderzoek (Monshouwer e.a., 2004). Deze vragenlijst bestaat uit 18 items. De vrijetijdsactiviteiten zijn in 8 items uitgevraagd en het domein vrienden waarin het delinquent gedrag van vrienden nagevraagd wordt, zijn een bewerking van de schaal 'delinquente vrienden' uit het NSCR-schoolproject (Weerman e.a., 2003) en bestaat uit 6 items. Het domein delinquent gedrag heeft betrekking op wettelijk strafbaar gesteld gedrag. De delicten zijn feiten die strafbaar zijn volgens het Wetboek van Strafrecht, de Wet Wapens en Munitie, de Opiumwet, de Wet persoonsvervoer en het Vuurwerkbesluit. Zowel lichte en frequent gepleegde delicten als zwaardere vormen van crimineel gedrag worden uitgevraagd. Delinquentie in deze studie heeft betrekking op 33 delicten (Zie Tabel 5). Voor elk delict is gevraagd of de jongere dit 'ooit' heeft gepleegd (prevalentie ooit). Indien de jongere het delict wel eens heeft gepleegd, is vervolgens gevraagd of, en zo ja hoe vaak, de jongere het delict in de voorafgaande twaalf maanden heeft gepleegd ('prevalentie in de voorafgaande twaalf maanden') en hoe oud de jongere was bij het plegen van de eerste keer van desbetreffende overtreding. In totaal bestaat het delinquentiegedeelte uit 108 vragen.

STATISTISCHE ANALYSES

De eerste en tweede onderzoeksvraag zijn beantwoord met behulp van gemiddelde toetsen (t-test en ANOVA's) in SPSS. Met behulp van latente klasse analyse (LCA) wordt onderzocht of er groepen jongeren zijn die een onderscheidbaar profiel van psychosociale factoren laten zien welke gerelateerd is delinquent gedrag (derde onderzoeksvraag). De acculturatieprofielen en gedragsprofielen zijn eveneens berekend met een latente klasse analyse. Het LCA model identificeert profielen die optimaal van elkaar te onderscheiden zijn op basis van de scorepatronen op de vragenlijsten. LCA is een data analysemethode waarbij er vanuit

gegaan wordt dat het mogelijk is de patronen van schaalscores van de respondent onder te verdelen zijn in een paar klassen (M) die onderling onderscheidbaar zijn. Elke klasse heeft een kans op een bepaalde score op een schaal dat voor de verschillende klasse verschilt. LCA gaat ervan uit dat er discrete latente klasse bestaan, d.w.z. dat respondenten ingedeeld worden in één van de latente klasse. Dit onderscheidt de LCA van de factoranalyse, die ervan uit gaat dat er continue latente variabele aanwezig zijn, dat wil zeggen dat respondenten voor elke latente variabele een score krijgt, die laag of hoog kan zijn. De klassen worden vastgesteld op verschillende geobserveerde schaalscores die een significante bijdrage leveren aan het onderscheidbare vermogen van de klasse. Om het beste latente klasse model te bepalen, wordt de verandering in het Bayesian Information Criterion (BIC) van een M -klasse model naar een $M - 1$ -klasse model vergeleken. Wanneer het meest zuinige latente klassen model is vastgesteld, krijgen de gevonden klassen een naam op basis van het antwoordprofiel.

TABEL 1: OVERZICHT VAN DE GEBRUIKTE MEETINSTRUMENTEN INCLUSIEF VOORBEELDVRAGEN.

Vragenlijst/ interview	Volledige titel/referentie	Schalen	Voorbeeldvragen
PAS	Psychological acculturation scale (Stevens, Pels, Vollebergh & Crijnen, 2004; Tropp, Erkut, Coll, Alarcon & Garcia, 1999)		Ik ben trots op de Nederlandse cultuur. Ik heb veel gemeen met Nederlandse mensen. Ik voel me op mijn gemak bij Antilliaanse/Arubaanse mensen.
HSL	Hechtingstijlvragenlijst (Oudenhoven & Hofstra, 2004)	Zekere stijl Angstige stijl Gepreoccupeerde stijl Vermijdende stijl	Ik vraag me vaak af of anderen mij wel aardig vinden. Ik wil graag open zijn naar anderen, maar ik merk dat ik anderen niet kan vertrouwen. Ik voel me ongemakkelijk wanneer de relatie met anderen hecht wordt.
EPQ-RSS	Eysenck Personality Questionnaire (Sanderman e.a., 2009)	Psychoticisme Neuroticisme Extraversie Sociale wenselijkheid	Gaat je stemming dikwijls op en neer? Ben je erg gevoelig voor de mening van anderen? Als je schulden had, zou jij je daar dan zorgen over maken?

Vragenlijst/ interview	Volledige titel/referentie	Schalen	Voorbeeldvragen
s-EMBU	Herinneringen aan de opvoeding (Arrindell e.a., 1999)	Emotionele warmte Overbescherming Afwijzing	Het gebeurde dat mijn ouders boos op mij waren zonder dat ik de aanleiding daarvan te weten kwam. Als ik thuis kwam, moest ik mijn ouders altijd vertellen wat ik gedaan had.
CBSA	Competentie Belevings Schaal Adolescenten (Treffers e.a., 2002)	Schoolvaardigheden Sociale acceptatie Sportieve vaardigheden Fysieke verschijning Gedragshouding Hechte vriendschap Gevoel van eigenwaarde	Sommige jongeren zijn vaak teleurgesteld in zichzelf. Andere jongeren zijn haast nooit teleurgesteld in zichzelf. Sommige jongeren zijn erg goed in allerlei sporten. Andere jongeren vinden dat ze niet goed zijn in sport.
MINI	MINI-Plus Mini-International Neuropsychiatric Interview (Sheehan, Lecrubier & Harnett-Sheehan, 1998)	DSM-IV diagnoses	

Vragenlijst/ interview	Volledige titel/referentie	Schalen	Voorbeeldvragen
ASR	ASR Adult self report (Verhulst, van der Ende & Koot, 1997)	Acht syndroomschalen Angstig/depressief Teruggetrokken Somatische problemen Denkproblemen Aandachtsproblemen Agressief gedrag Normafwijkend Gedrag Intrusief	Ik probeer eerlijk te zijn tegenover anderen. Ik ben erg verlegen of timide. Ik doe het niet goed op mijn werk. Ik raak te snel van slag. Ik let niet goed op details.
WODC	Gedeelte WODC Monitor zelfgerapporteerde jeugdcriminaliteit versie 4 (Van der Laan & Blom, 2006)	Peilstationonderzoek Vrijtijdsactiviteiten Delinquente vrienden Delinquent gedrag	Heb je vrienden \ vriendinnen die in de afgelopen 12 maanden wel eens iets op straat hebben vernield (bijvoorbeeld een ruit ingegooid, een fiets, verkeersbord, lantaarnpaal of bushokje beschadigd)? Heb je wel eens iemand op straat bedreigd met de bedoeling iets van hem of haar te stelen?

4 KENMERKEN JONGEREN VAN MALJUNA FRATO

REPRESENTATIVITEIT STEEKPROEF

Het doel van het onderzoek was de psychische en psychiatrische kenmerken vast te leggen van Antilliaanse jongeren die hulp kregen via Maljuna Frato. Omdat tijdens de inclusieperiode de voortgang van het Maljuna Frato project werd bedreigd, is het niet gelukt om de beoogde 50 Antilliaanse jongeren van 18 tot 24 jaar binnen de toenmalige caseload van Maljuna Frato te werven. Daarom is ervoor gekozen ook jongeren tijdens verschillende bijeenkomsten te benaderen. De verschillen tussen jongeren die ingeschreven stonden bij Maljuna Frato en jongeren die via de bijeenkomsten geworven zijn, zijn onderzocht op belangrijke kerngegevens zoals psychische en psychiatrische problematiek en delinquent gedrag. Hieruit bleek dat er geen significante verschillen waren tussen deze twee groepen (bijvoorbeeld ASR totaal score $t(47) = -0.20$, $p > .05$; ooit gepleegde delicten $t(46) = -0.22$, $p > .05$).

ACHTERGRONDGEGEVENS

In totaal hebben 50 jongeren deelgenomen aan het onderzoek. Het interview duurde gemiddeld 1 uur en 30 minuten met uitschieters naar twee uur en 20 minuten. De gemiddelde leeftijd van de jongeren ten tijde van het interview was 20.9 jaar (range: 16-27). De meeste jongeren zijn op Nederlandse Antillen ($N = 46$; 92%) of Aruba ($N = 1$; 2%) geboren. Drie van de 50 jongeren (6%) is in Nederland geboren. De gemiddelde leeftijd dat ze naar Nederland zijn gekomen, is 11.3 jaar (range 1.5-21 jaar). Hieruit blijkt dat de meeste jongeren een groot gedeelte van hun kindertijd op de Nederlandse Antillen hebben gewoond voordat ze naar Nederland zijn gekomen. De meeste jongeren geven aan dat zij zich meer Antilliaan dan Nederlander voelen ($N = 35$; 70%).

De schoolcarrière verloopt voor de meeste jongeren van Maljuna Frato in de steekproef niet zonder problemen. Van de onderzochte jongeren zijn er maar vier nooit blijven zitten. Daarnaast zijn 31 jongeren geschorst of weggestuurd van school; 55% (N = 17) van deze jongeren omdat ze zich misdroegen op school (vloeken, schelden of brutaal gedrag) en 29% (N = 9) omdat ze gewelddadig gedrag lieten zien. De andere jongeren omdat ze spijbelde of hun schoolwerk niet voldoende maakte. Deze cijfers zijn hoger dan in de algemene bevolking: uit onderzoek blijkt dat 17% van de jongens ooit van school of werk weggestuurd of geschorst (Bongers e.a., 2008). Ondanks dat de jongeren veel problemen rapporteren op school gaan, in vergelijking met andere Antilliaanse jongeren in Rotterdam, net zoveel jongeren uit de steekproef naar school (respectievelijk 48.2 en 44%). Het niveau van de opleiding is echter lager dan verwacht. Dit blijkt uit de startkwalificaties van de jongeren van 22 jaar en ouder in de steekproef. Van deze jongeren heeft maar 17% een startkwalificatie dat wil zeggen: 3 van de 18 jongeren van 22 jaar en ouder.⁴

Uit de Monitor Voortijdige schoolverlaten Rotterdam (Hartkamp, 2005) blijkt dat 40% van de Antilliaanse jongeren in Rotterdam van 22 jaar en ouder een startkwalificatie heeft. Naast problemen op school worden er ook problemen gerapporteerd in het familieleven. Veel ouders van de jongeren van Maljuna Frato zijn gescheiden (78%) en gemiddeld waren de jongeren 6.2 jaar toen hun ouders scheidden. Volgens eerdere gegevens groeit de helft van de Antilliaanse kinderen in Nederland op in een eenoudergezin (zie bijvoorbeeld Distelbrink & Hooghiemstra, 2005); het gevonden percentage in de steekproef is hoger. Naast dat de jongeren vaak in eenoudergezinnen wonen, wordt er ook vaak verhuisd door de jongeren: 30% van de jongeren is meer dan 5 keer verhuisd.

Ten slotte is meer dan de helft van de jongeren ooit aangemeld voor psychische hulpverlening (54%); de gemiddelde leeftijd bij

⁴ Een startkwalificatie wordt gedefinieerd als een diploma op HAVO, VWO of MBO op tenminste niveau 2

aanmelding was 16.6 jaar (range 5-25 jaar). Van deze jongens zijn vijf jongens ooit opgenomen geweest in een psychiatrische kliniek of crisiscentrum. Algemene bevolking studies geven aan dat 25 – 30% van de jongvolwassenen met emotionele problemen en gedragsproblemen professionele hulp zoeken (Vanheusden e.a., 2008).

PSYCHISCHE EN PSYCHIATRISCHE PROBLEMEN

Zelfrapportage

Het psychosociaal functioneren is gemeten met behulp van de ASR. Met de ASR kunnen jongeren ingedeeld worden in jongeren met geen problemen en jongeren met problemen in de borderline klinische range. Het afkappunt voor de borderline klinische grens ligt zo dat 95% van de normgroep lager scoort. Door gebruik te maken van dit afkappunt kunnen verschillen tussen groepen jongeren zichtbaar worden gemaakt en daarmee de meer problematische groepen worden geïdentificeerd. Jongeren die binnen de borderline klinisch range vallen hebben aanzienlijke problemen op het gegeven domein. Hoewel de precieze vaststelling van de borderline klinische range in zekere zin arbitrair is (Verhulst e.a., 1997) geven deze percentages een indicatie van de omvang van de groep die grote moeilijkheden heeft. Alleen de borderline klinische range wordt gerapporteerd en niet ook de klinische range (afkappunt 98%) omdat door de beperkte steekproef de power te klein is om nog effecten aan te tonen.

Voor zes van de acht schalen scoren meer jongeren van Maljuna Frato dan verwacht in de borderline klinische range (verwacht 5%) (zie Tabel 2). Dit geeft dus aan dat de onderzochte jongeren gemiddeld meer problemen rapporteren dan de normgroep. De twee probleemschalen waar de jongeren de meeste problemen op rapporteren zijn Teruggetrokken gedrag (internaliserend gedrag) en Normafwijkend gedrag (externaliserend gedrag). Voor Teruggetrokken gedrag geldt dat 32% (N = 16) van de jongeren van Maljuna Frato problemen rapporteren

in de borderline klinische range en voor Normafwijkend gedrag geldt dat voor 28% (N = 14) van de jongeren. Voor Agressief gedrag en Intrusief gedrag rapporteren minder jongeren dan de normgroep borderline klinisch gedrag (respectievelijk 4% en 0%).

TABEL 2: AANTAL EN PERCENTAGE VAN DE ONDERZOCHE JONGEREN IN DE BORDELINE KLINISCHE RANGE VAN ASR-PROBLEMSCHALEN.

	Borderline Klinische range	
	Aantal	%
Teruggetrokken	16	32
Angstig/Depressief	7	14
Lichamelijke problemen	4	8
Denkproblemen	5	10
Aandachtsproblemen	5	10
Agressief gedrag	2	4
Intrusief	0	0
Normafwijkend gedrag	14	28

Om beter zicht te krijgen op het niveau van probleemgedrag zijn de gemiddelde scores op de acht problemschalen van de ASR vergeleken met een verwezen en een niet-verwezen populatie (Achenbach & Rescorla, 2003). Hieruit blijkt dat de jongeren van Maljuna Frato meer problemen rapporteren voor alle schalen van de ASR behalve voor Intrusief gedrag in vergelijking met mannen van 18-35 jaar die niet verwezen zijn (zie Tabel 3). In vergelijking met de verwezen populatie rapporteren ze voor vijf problemschalen minder problemen, voor twee vergelijkbare problemen (Lichamelijke problemen en Denkproblemen) en voor één problemschaal meer problemen (Teruggetrokken).

TABEL 3: GEMIDDELDE OP ASR-PROBLEEMSCHALEN VAN DE ONDERZOCHE JONGEREN EN TWEE VERGELIJKINGS-GROEPEN (VERWEZEN EN NIET VERWEZEN MANNEN).

	Gemiddelde Ruwe score ASR			
	Jongeren Maljuna Frato	Verwezen mannen	Niet verwezen mannen	#
Teruggetrokken	5.3	3.9*	2.5*	A>NV& V
Lichamelijke problemen	3.4	3.9	2.4*	A>NV
Angstig/ Depressief	8.1	11.3*	6.0*	A>NV; A<V
Denkproblemen	3.4	3.3	2.3*	A>NV
Aandachtsproblemen	8.2	10.9*	5.2*	A>NV; A<V
Agressief gedrag	6.1	8.4*	4.7*	A>NV; A<V
Normafwijkend gedrag	6.4	7.8*	3.0*	A>NV; A<V
Intrusief	2.4	3.8*	2.7	A<V

* p < .05

T-testen significante verschillen tussen de drie groepen: A = Jongeren van Maljuna Frato; NV = Niet verwezen mannen; V = Verwezen mannen.

Gestructureerd psychiatrisch interview

Bij 22 jongeren van Maljuna Frato is de psychiatrische problematiek door een psychiater onderzocht met behulp van de MINI. De duur van het interview was rond de 30 minuten. Uit dit interview komt naar voren dat veel jongeren meerdere stoornissen hebben. Drie jongere hebben geen DSM-classificatie, vier hebben 1 classificatie, zes jongeren hebben 2 classificaties, drie jongere hebben 3 classificaties, drie jongere hebben 4 classificaties, één jongere heeft 6 classificaties en twee jongere hebben 7 classificaties. Het is bekend uit eerdere studies dat jongeren die in aanraking zijn gekomen met justitie over het algemeen grote kans hebben op enige psychiatrische stoornis (Vermeiren e.a., 2006). Ook comorbiditeit komt in deze groep bij meer dan de helft van de jongeren

voor. Studies geven aan dat er verschillen zijn in de prevalentie tussen verschillende etnische groepen (Vermeiren e.a., 2006). Omdat de jongeren de steekproef over het algemeen eerder in aanraking zijn geweest met justitie worden de prevalenties vergeleken met jongeren uit een justitiële jeugdinstelling en niet met jongeren uit de algemene bevolking.

In vergelijking met jongeren in een justitiële jeugdinstelling (JJI) hebben de jongeren van Maljuna Frato meer ADHD (18%), angststoornissen (23%) en stemmingstoornissen (41%); JJI respectievelijk 8%, 8% en 18% (Vreugdenhil, 2003). De onderzochte jongeren hebben minder gedragsstoornissen (jongeren van Maljuna Frato 59%, JJI 75%) en vergelijkbare percentages van middelenmisbruik en afhankelijkheid (jongeren van Maljuna Frato 59%; JJI 55%) (zie Tabel 4). Bij de jongeren in de JJI's zijn de psychiatrische classificaties wel met een ander instrument vastgesteld (DISC).

TABEL 4: PREVALENTIE DSM-IV CLASSIFICATIES VAN DE ONDERZOCHE JONGEREN (N = 22).

	Aantal	%
Gedragsstoornis/Antisociale persoonlijkheidsstoornis	13	59
ADHD	4	18
Middelen misbruik/Afhankelijkheid	13	59
Psychotische stoornis	3	13
Stemmingsstoornis	9	41
Angststoornis	5	23
overige DSM stoornissen	5	23

DELINQUENT GEDRAG

Het delinquente gedrag van de jongeren van Maljuna Frato is uitgevraagd met behulp van de monitor zelfgerapporteerde

jeugddelinquentie van het WODC (WODC). De gegevens van de jongeren zijn vergeleken met de oudste leeftijdsgroep uit het WODC-onderzoek, te weten jongens van 16 tot 17 jaar. Bij de vergelijking van de getallen moet dus in het achterhoofd gehouden worden dat de jongeren van Maljuna Frato ouder zijn dan de jongeren waar ze mee vergeleken worden. In het onderzoek is gevraagd of jongeren een delict *ooit* hebben gepleegd en in de *afgelopen twaalf maanden*. Op twee jongeren van Maljuna Frato na zeggen alle jongeren zich ooit wel eens schuldig te hebben gemaakt aan één van de 33 delicten (98%) (zie Tabel 5). Ter vergelijking: in het onderzoek van het WODC gaf 65% van jongeren aan dat ze ooit een delict hadden gepleegd. In andere studie met een leeftijdsgroep die overeenkomt met de jongeren van Maljuna Frato, maar met een andere vragenlijst om het delinquent gedrag uit te vragen (International Self-Report Delinquency Study; (Junger-Tas e.a., 1994), rapporteerden 65% van de Nederlandse mannen van 18 tot 30 jaar ooit minstens één delict gepleegd te hebben (Bongers, 2005).

TABEL 5: PREVALENTIE VAN ZELFGERAPPORTEERDE DELICTEN OOIT EN IN DE VOORAFGAANDE TWAALF MAANDEN DOOR DE ONDERZOCHE JONGEREN (N = 50).

	Ooit		< 12 maanden	
	Aantal	%	Aantal	%
Vernieling/Openbare orde delicten				
Voertuig beschadigd of vernield*	7	14	2	4
Woning beschadigd of vernield*	7	14	1	2
Bus, tram, metro of trein vernield*	5	10	1	2
Iets anders beschadigd*	10	20	2	4
Muren, trams, bussen beklad*	13	26	6	12
Uitschelden huidskleur*	6	12	5	10
Uitschelden homofiel*	17	34	9	18
Vermogensdelicten				
Prijsjes verwisseld*	10	20	7	14
Iets < 10 euro uit winkel gestolen*	22	44	11	22
Iets > 10 euro uit winkel gestolen**	14	28	9	18

	Ooit		< 12 maanden	
	Aantal	%	Aantal	%
Iets gestolen van school of werk*	14	28	-	-
Fiets of scooter gestolen**	22	44	7	14
Zakken gerold**	2	4	-	-
Iets van de buitenkant auto gestolen**	1	2	-	-
Helingkopen*	22	44	14	28
Helingverkopen**	19	38	9	18
Iets uit auto gestolen**	2	4	-	-
Ingebroken**	10	20	3	6
Gewelddelicten				
Iemand bedreigd, bang maken*	16	32	7	14
Geslagen, persoon niet gewond*	9	18	4	8
Geslagen, persoon gewond*	12	24	5	10
Iemand bedreigd om te stelen**	6	12	-	-
Geweld gebruikt om te stelen**	5	10	1	2
Iemand met wapen verwond**	5	10	2	4
Onvrijwillige seks**	1	2	-	-
Wapenbezit	18	36	11	22
Drugsdelicten				
Softdrugs verhandeld*	15	30	10	20
Partydrugs verhandeld**	1	2	-	-
Harddrugs verhandeld**	15	30	8	16
Internetdelicten				
Virussen rondgestuurd*	3	6	1	2
Bericht gestuurd, bang maken*	4	8	2	4
Overtredingen				
Zwartrijden	43	86	37	74
Vuurwerk afsteken	26	52	10	20
Totaal delicten				
een of meer van de bovenstaande feiten	48	98	39	78
een of meer van de bovenstaande feiten (exclusief zwartrijden en vuurwerkdelicten)	44	88	33	66

* geclassificeerd als licht delict; ** geclassificeerd als zwaar delict

De prevalentie van het delinquent gedrag van het afgelopen jaar is voor de jongeren van Maljuna Frato en de jongens van 16-17 jaar van het WODC onderzoek vergelijkbaar. Van de jongeren van Maljuna Frato zegt 78% (N = 39) zich in de afgelopen 12 maanden schuldig te hebben gemaakt aan een van de delicten (WODC onderzoek jongens van 16-17 jaar 79%). Als de twee overtredingen er niet bij betrokken worden dan heeft 66% van de jongeren van Maljuna Frato het afgelopen jaar een delict gepleegd in vergelijking met 60% van de jongens van 16 tot 17 jaar in het WODC onderzoek (Van der Laan e.a., 2006).

GEZINSFACTOREN

Hechting

Met behulp van de HSL is de hechtingstijl onderzocht. Wanneer men een positief zelfbeeld en een positief beeld van anderen heeft, is men zeker gehecht. Wanneer men een positief zelfbeeld heeft en een negatief beeld van anderen, is er sprake van een gepreoccupeerde hechtingsstijl. Men heeft een vermijdende hechtingsstijl wanneer men een negatief zelfbeeld en een positief beeld van anderen heeft. Tenslotte heeft men een angstige hechtingsstijl wanneer men zowel van zichzelf, als van anderen een negatief beeld heeft (Van Oudenhoven e.a., 2003).

TABEL 6: GEMIDDELDE OP HSL-SCHALEN VAN DE ONDERZOCHETE JONGEREN EN NORMGROEP (PSYCHOLOGIE STUDENTEN).

	Van de onderzochte jongeren	Normgroep psychologie studenten
Angstig gehecht	3.39 (0.95)	2.39 (0.86)***
Zeker gehecht	3.84 (0.59)	4.06 (0.54)*
Vermijdend gehecht	3.75 (0.74)	3.10 (0.61)***
Gepreoccupeerd gehecht	2.83 (0.73)	2.91 (0.77)

* $p < .05$; *** $p < .001$

Het blijkt dat de jongeren van Maljuna Frato in vergelijking met een normgroep (psychologiestudenten met een gemiddelde leeftijd 21 jaar) meer angstig gehecht zijn ($t(49) = 7.45$; $p = .000$) (zie Tabel 6). De jongeren zijn tevens minder zeker en vermijdend gehecht (respectievelijk $t(49) = -2.61$; $p = .012$; en $t(49) = 6.152$; $p = .000$). Dit betekent dat jongeren van Maljuna Frato meer aan anderen twifelen dan jongeren uit de normgroep en dat ze meer afhankelijk zijn van hun omgeving in vergelijking met de normgroep.

Herinneringen aan de opvoeding

De herinneringen van de jongeren van Maljuna Frato aan hun opvoeding zijn vergeleken met een studie die de herinnering aan de opvoeding van delinquente jongeren vergeleek met niet delinquente jongeren (Palmer & Gough, 2007). De jongeren in deze studie waren tussen de 18 en 22 jaar waarbij de delinquente jongeren in twee groepen zijn opgedeeld: een groep die geweldsmisdrijven had gepleegd en een groep die vermogensdelicten zonder geweld had gepleegd. De jongeren van Maljuna Frato zijn vergeleken met de jongeren die vermogensdelicten zonder geweld hadden gepleegd en met de jongeren die geen delicten hadden gepleegd.

Jongeren van Maljuna Frato herinneren zich de opvoeding van moeder vergelijkbaar als de jongeren die vermogensdelicten hebben gepleegd (zie Tabel 7). Maar de opvoeding van de vaders wordt herinnerd als één met meer emotionele warmte en overbescherming dan de vermogensdelinquente jongeren (respectievelijk $t(37) = 3.5$, $p = .001$; $t(39) = 4.3$, $p = .000$). In vergelijking met de jongeren die geen delicten hebben gepleegd, herinneren de jongeren van Maljuna Frato meer afwijzing door hun moeder ($t(42) = 3.8$, $p = .000$) en herinneren ze zich de opvoeding van vader met meer afwijzing en minder emotionele warmte dan jongeren die geen delicten hebben gepleegd (respectievelijk $t(37) = 2.7$, $p = .009$; $t(39) = -4.4$, $p = .000$).

TABEL 7: GEMIDDELDE OP EMBU-SCHALEN VAN DE ONDERZOCHETE JONGEREN EN TWEE VERGELIJKINGSGROEPEN.

		Van de onderzochte jongeren	Vermogens delinquente jongeren	Niet delinquente jongeren
Moeder	Afwijzing	12.11	11.95	9.84***
	Emotionele warmte	17.60	17.20	18.13
	Overbescherming	21.47	22.30	22.84
Vader	Afwijzing	11.08	10.95	9.42**
	Emotionele warmte	13.88	11.10***	17.45***
	Overbescherming	19.45	15.10***	19.87

** $p < .01$; *** $p < .001$

NB: Significanties geven de verschillen tussen de gemiddelde van de jongeren van Maljuna Frato en vermogensdelinquente jongeren of de niet delinquente jongeren weer.

PERSOONSKENMERKEN

Persoonlijkheid

Met behulp van de EPQ-RSS is het Persoonlijkheidsmodel van Eysenck uitgevraagd bij de jongeren van Maljuna Frato. Eerdere studies tonen aan dat er weinig verschil is tussen verschillende culturen met betrekking tot de persoonlijkheidsstructuur (bijvoorbeeld McCrae e.a., 1999). De leeftijdsverschillen die in de studies worden gevonden worden in alle culturen teruggevonden. Dit geeft aan dat er gemeenschappelijke rijping is van de persoonlijkheid over verschillende culturen. Daarom worden de gegevens van de jongeren van Maljuna Frato vergeleken met jongeren in een vergelijkbare leeftijdsgroep.

In vergelijking met mannelijke studenten blijkt dat jongeren van Maljuna Frato gemiddeld hoger score op psychoticisme dan mannelijke studenten ($t(41) = 3.3$; $p = .000$); dit houdt in dat jongeren van Maljuna Frato impulsiever zijn en egocentrischer dan studenten (zie Tabel 8).

Ook op de schaal neuroticisme scoren ze hoger dan studenten ($t(46) = 5.1$; $p = .000$); dit betekent dat jongeren van Maljuna Frato gemiddeld angstiger en emotioneler zijn. Er wordt echter geen verschil gevonden tussen jongeren van Maljuna Frato en studenten op de schaal extraversie. Dit betekent dat er geen verschillen zijn op assertiviteit en sensation seeking.

TABEL 8: GEMIDDELDE OP EPQ-RSS-SCHALEN VAN DE ONDERZOCHETE JONGEREN EN NORMGROEP (MANNELIJKE STUDENTEN).

	Van de onderzochte jongeren	Normgroep mannelijke studenten
Psychoticisme	4.21	3.4**
Extraversie	8.35	8.1
Neuroticisme	5.17	2.9***

** $p < .01$, *** $p < .001$

Competentiebeleving

Met behulp van de CBSA is de competentiebeleving van jongeren van Maljuna Frato gemeten. Studies tonen aan dat er geen leeftijdseffect is maar dat het niveau van de opleiding effect heeft op de competentiebeleving (Treffers e.a., 2002). Daarom worden de jongeren van Maljuna Frato vergeleken met een normgroep van jongens die de MAVO of VMBO volgen. Jongeren van Maljuna Frato voelen zich minder goed in staat om hechte vriendschappen te onderhouden dan jongens in de normgroep en hebben een lager algemeen gevoel van eigenwaarde dan de jongens in de normgroep (respectievelijk $t(43) = -2.2$; $p = .030$; $t(43) = -2.1$; $p = .041$) (zie Tabel 9). Antilliaanse jongeren vinden de fysieke verschijning gemiddeld genomen wel belangrijker dan jongeren in de normgroep ($t(43) = 3.0$; $p = .004$).

TABEL 9: GEMIDDELDE OP CBSA-SCHALEN VAN DE ONDERZOCHE JONGEREN EN NORMGROEP (JONGENS MAVO).

	Van de onderzochte jongeren	Normgroep jongens mavo
School vaardigheden	13.7	13.5
Sociale Acceptatie	14.2	14.9
Sportieve Vaardigheden	14.5	14.5
Fysieke Verschijning	15.9	14.6**
Gedragshouding	13.1	13.7
Hechte Vriendschap	15.0	16.2*
Gevoel van Eigenwaarde	15.1	15.9*

* $p < .05$; ** $p < .01$

ACCULTURATIE

Met behulp van de PAS is de acculturatiestrategie van de jongeren van Maljuna Frato onderzocht. Er zijn vier verschillende acculturatiestrategieën. Er is sprake van *integratie* wanneer men zowel een relatieve voorkeur heeft voor het behoud van de eigen cultuur en identiteit, als een relatieve voorkeur voor het participeren in de grotere maatschappij. Wanneer men wel de eigen cultuur en identiteit wil behouden maar niet wil participeren in de grotere maatschappij is er sprake van *separatie*. Wanneer men de eigen cultuur niet wil behouden en wel wil opgaan in de grotere maatschappij spreekt men van *assimilatie*. Tenslotte kan men *marginaliseren*; dit houdt in dat men niet de eigen cultuur en identiteit wil behouden, maar ook niet wil participeren in de grotere maatschappij.

De acculturatiestrategieën bij de jongeren van Maljuna Frato zijn vastgesteld met behulp van een latente klasse analyse. De beste klassenoplossing van de latente klasse analyse wordt bepaald aan de hand van drie toetsgegevens (zie Tabel 10). De BIC-waarde van de twee klassen oplossing is 494.731, terwijl de BIC-waarde van de drie klassen oplossing 511.897 is; waaruit opgemaakt kan worden dat de twee klassen oplossing het best bij de data past. De Vuong-Lo-Mendell-Rubin

likelihood ratio test geeft aan dat een oplossing met twee klassen beter dan de één klasse oplossing bij de data past ($p = .03$). De oplossing met twee klassen wordt niet verbeterd door de oplossing met drie klassen ($p = .23$). Bij een twee klassen oplossing is de kans dat een respondent in de juiste klasse ingedeeld wordt (entropy) 82.1%, bij een drie klassen oplossing is die kans 91.8%. Ondanks deze verhoogde kans om in de juiste klasse ingedeeld te worden bij de drie klassen oplossing, wordt toch voor de twee klassen oplossing gekozen omdat deze oplossing beter verklaard kan worden en geen overfitting van de data vertoont.

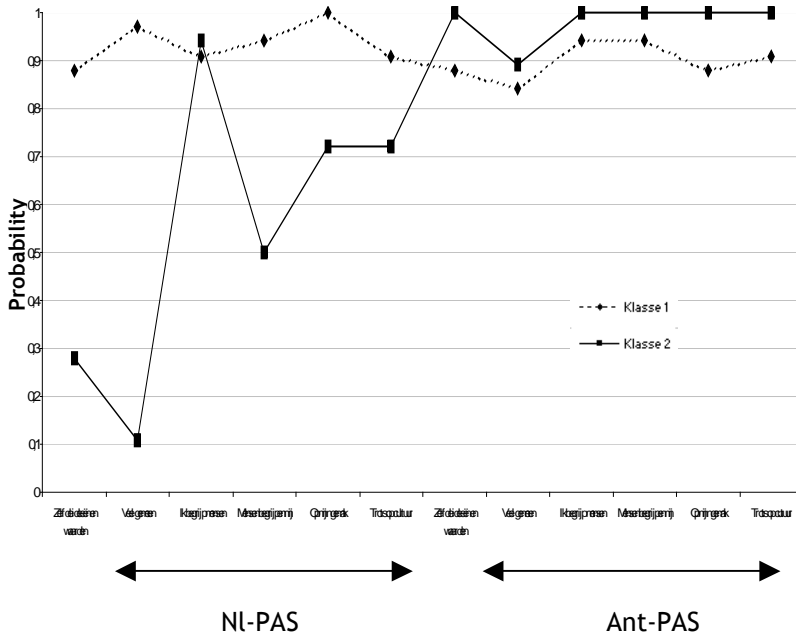
TABEL 10: TOETSGEGEVENS VAN DE KLASSEOPLOSSINGEN VAN ÉÉN TOT EN MET DRIE KLASSEN VAN DE LCA VAN DE PAS.

Klassenoplossing	BIC-waarde	p-waarde Vuong-Lo- Mendell-Rubin	Entropy
1	484.730	-	-
2	494.731	.03	82.1%
3	511.897	.23	91.8%

De twee onderscheiden acculturatieklassen zijn gepresenteerd in Figuur 1. De eerste klasse bevat 64% van de respondenten ($N = 32$). Deze klasse wordt gekenmerkt door een hoge kans op een score van “*weet niet*”, “*beetje mee eens*” of “*helemaal mee eens*” op zowel de Nederlandse als de Antilliaanse items. De probabilities in klasse 1 lopen uiteen van .847 tot 1 en de gemiddelde probability is .912. De hoogste probability wordt gescoord op het item “*Ik voel me op mijn gemak bij Nederlandse mensen*”. Deze eerste klasse van ongeveer tweederde van de jongeren van Maljuna Frato vertoont hechting aan zowel de Nederlandse als de Antilliaanse cultuur en is daarmee geïntegreerd. Deze jongeren willen deel uitmaken van zowel de Nederlandse als de Antilliaanse cultuur. De tweede klasse bevat 36% van de respondenten ($N = 18$). Deze klasse wordt gekenmerkt door een hoge kans op een score van “*weet niet*”, “*beetje mee eens*” of

“helemaal mee eens” op de Antilliaanse items en een lage kans op een dergelijke score op de Nederlandse items. Uitzondering op deze lage kans op een dergelijke score op de Nederlandse items, is het item *“Ik begrijp Nederlandse mensen”*. In de tweede klasse lopen de probabilities uiteen van .508 tot 1 en de gemiddelde probability is .863. Er wordt op 5 items een probability van 1 gescoord, dit zijn allemaal items die de hechting aan de Antilliaanse cultuur meten. Deze tweede klasse van ongeveer één derde van de jongeren van Maljuna Frato vertoont een sterke hechting aan de Antilliaanse cultuur en kiest separatie als acculturatiestrategie. Zij willen voornamelijk contact met hun eigen cultuur en niet met de Nederlandse.

De resultaten komen overeen met het onderzoek van Dagevos e.a. (2007) waaruit blijkt dat 35% van de Antillianen zich vooral lid van de eigen groep voelt. De PAS is gebruikt in een studie bij Marokkanen uit Rotterdam en Den Haag (Stevens e.a., 2004; 2005). In deze groep Marokkaanse jongens werden drie acculturatiepatronen gevonden, een geïntegreerde groep (50%), gesepareerde groep (43%) en een ambivalente groep (7%, gemiddelde verbondenheid met zowel Marokkanen als Nederlanders).

FIGUUR 1: PROBABILITIES VAN DE TWEE KLASSEN OPLOSSING.⁵

⁵ NB: Weergegeven op de y-as is de probability dat de jongeren in de klasse "weet niet", "beetje mee eens" of "helemaal mee eens" scoorden op een item.

In het vorige hoofdstuk zijn de kenmerken van de jongeren van Maljuna Frato beschreven. Hieruit blijkt dat jongeren van Maljuna Frato op verschillende vlakken afwijken van normgroepen. Maar deze resultaten geven geen inzicht in de psychosociale factoren binnen jongeren. Juist de relaties tussen de psychosociale problemen binnen één jongere geven aan waar het gedrag veranderd kan worden. Met een latente klasse analyse kunnen jongeren worden gecategoriseerd in onderscheidbare groepen op basis van een individueel antwoordpatroon op psychosociale factoren zodat jongeren in een groep meer op elkaar lijken dan jongeren tussen groepen.

ANALYSE GEDRAGSPROFIELEN

Voor het vaststellen van de profielen zijn de schalen van de vragenlijsten opgenomen in het model. Alleen de schalen van de vragenlijsten die een significante bijdrage leverden aan het onderscheidbare vermogen van de profielen werden meegenomen. Het uiteindelijke model bestaat uit de delicten (lichte delicten = 1 en zware delicten = 0), acculturatie (integratie klasse = 1 en separatie klasse = 0), EPQ-RSS Sociale wenselijkheid, EPQ-RSS Neuroticisme, ASR Agressief, ASR Normafwijkend, ASR Angstig/Depressief, ASR Teruggetrokken en CBSA Globaal gevoel van eigenwaarde.

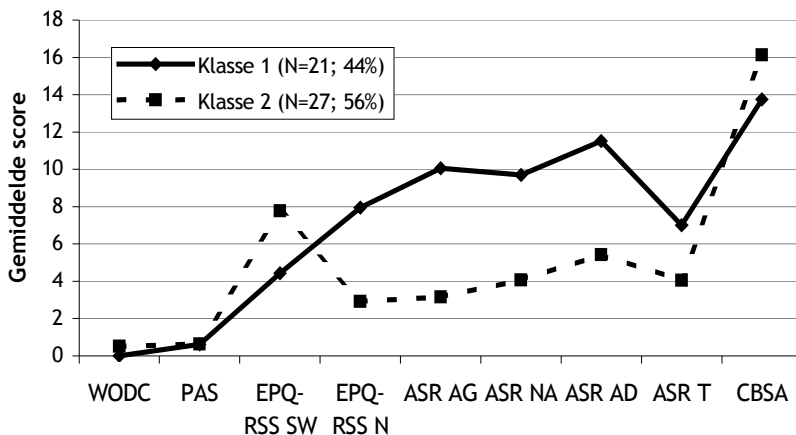
De beste klassenoplossing van de latente klasse analyse wordt bepaald aan de hand van drie toetsgegevens (zie Tabel 11). De BIC-waarde van de twee klassen oplossing is 1742.16, dit is de laagste BIC-waarde; waaruit opgemaakt kan worden dat de twee klassen oplossing het best bij de data past. De Vuong-Lo-Mendell-Rubin likelihood ratio test geeft ook aan dat een oplossing met twee klassen beter dan de één klasse oplossing bij de data past ($p = .03$). De oplossing met twee klassen wordt nog verbeterd door de oplossing met drie klassen ($p = .006$). Bij

een twee klassen oplossing is de kans dat een respondent in de juiste klasse ingedeeld wordt (entropy) 93.4%, bij een drie klassen oplossing is die kans 96.4%. Ondanks dat twee van de drie toetsingsgrootheden aangeven dat het model met drie klassen een beter model is, wordt er gekozen voor de twee klassen oplossing. De oplossing van het drie klassen model bestaat namelijk uit een klasse met één jongen en de andere twee klassen zijn vergelijkbaar met de klassen uit het twee klassen model.

TABEL 11: TOETSGEGEVENS VAN DE KLASSENOPLOSSINGEN VAN ÉÉN TOT EN MET VIER KLASSEN.

Klassenoplossing	BIC-waarde	p-waarde Vuong-Lo- Mendell- Rubin	Entropy
1	2035.34	-	-
2	1742.16	.032	93.4%
3	1752.63	.006	96.4%
4	1763.55	0.617	97.8%

De twee onderscheidbare profielen zijn weergegeven in Figuur 2. De eerste klasse bevat 44% van de jongeren van Maljuna Frato (N = 21). Deze klasse wordt gekenmerkt door hogere scores op de ASR schalen en EPQ-RSS neuroticisme schaal. De tweede klasse bevat 56% van de jongeren van Maljuna Frato (N = 27). Deze klasse wordt gekenmerkt door hogere scores op de EPQ-RSS sociaal wenselijkheidschaal en de Globaal gevoel van eigenwaarde schaal van de CBSA.

FIGUUR 2: GEMIDDELDEN VAN DE TWEE KLASSEN OPLOSSING VAN DE (PSYCHO)SOCIALE PROBLEMEN.⁶

In Tabel 12 is de beschrijvende statistiek van de jongeren van Maljuna Frato in de twee klassen weergegeven. De factoren uit de profielen verschillen significant tussen de twee klassen behalve acculturatie. De jongeren van Maljuna Frato in Klasse 1 rapporteren allemaal (100%) ooit zware delicten te hebben gepleegd. Dit is significant meer dan de jongeren van Maljuna Frato in Klasse 2 (48.1%) ($\chi^2(1, N = 48) = 15.37, p < .001$).

⁶ NB: WODC: delicten; PAS: acculturatieklasse; EPQ-RSS SW: EPQ-RSS Sociale wenselijkheid; EPQ-RSS N: EPQ-RSS Neuroticisme; ASR AG: ASR Agressief; ASR NA: ASR Normafwijkend; ASR AD: ASR Angstig/Depressief; ASR T: ASR Teruggetrokken; CBSA: CBSA Globaal gevoel van eigenwaarde.

TABEL 12: PERCENTAGES EN GEMIDDELDEN (SD) PSYCHOSOCIALE PROBLEMEN IN DE TWEE GEDRAGSPROFIELEN.

	Klasse 1 Jongeren met psychische problemen (N = 21)		Klasse 2 Jongeren 'zonder' psychische problemen (N = 27)	
	M	SD	M	SD
Zware delicten*	21	100	13	48.1***
PAS Geïntegreerd*	13	62	17	63
EPQ-RSS Sociaal wenselijk	4.5	2.4	7.7	2.4***
EPQ-RSS Neuroticism	8.0	2.3	2.9	1.5***
ASR Agressief	10.0	4.0	3.1	2.2***
ASR Normafwijkend	9.6	4.2	4.1	3.4***
ASR Angstig/Depressief	11.4	5.3	5.4	4.9***
ASR Teruggetrokken	7.0	2.7	4.0	2.6***
CBSA Globaal gevoel van Eigenwaarde	13.7	2.1	16.2	2.4**

** p < .01; *** p < .001

* Aantal (N) en percentage weergegeven.

Emotionele problemen en gedragsproblemen

De jongeren van Maljuna Frato in Klasse 1 geven in zelfrapportage meer emotionele en gedragsproblemen aan dan jongeren van Maljuna Frato in Klasse 2 (ASR Agressief: $F(1,45) = 56.36$, $p < .001$; ASR Normafwijkend: $F(1,45) = 24.39$, $p < .001$; ASR Angstig/Depressief: $F(1,45) = 16.30$, $p < .001$; ASR Teruggetrokken: $F(1,45) = 15.18$, $p < .001$). De jongeren van Maljuna Frato in Klasse 1 scoren gemiddeld zelfs in de borderline klinische range van ASR Teruggetrokken ($M = 7.0$; $sd = 2,7$) en van ASR Normafwijkend ($M = 9.6$; $sd = 4.2$). De ASR schalen Angstig/Depressief en Agressief gedrag rapporteren ze meer problemen dan de jongeren van Maljuna Frato in Klasse 2 maar niet in de borderline klinische range.

Persoonlijkheidskenmerken

De jongeren van Maljuna Frato in Klasse 1 rapporteren meer EPQ-RSS Neuroticisme dan jongeren van Maljuna Frato in Klasse 2 maar minder EPQ-RSS Sociaal wenselijk (respectievelijk $F(1,45) = 84.10$, $p < .001$; $F(1,45) = 21.77$, $p < .001$). In vergelijking met normpopulatie rapporteren de jongeren van Maljuna Frato in Klasse 1 significant meer EPQ-RSS Neuroticisme ($t(20) = 7.17$, $p = .000$) en verschillen ze niet van de normgroep op EPQ-RSS Sociaal wenselijk ($t(20) = -1.39$, $p > .05$). Klasse 2 rapporteert voor beide schalen significant verschillend van de normgroep, voor EPQ-RSS Neuroticisme significant lager en voor EPQ-RSS sociaal wenselijk significant hoger (respectievelijk $t(25) = -5.13$, $p = .000$; $t(25) = 5.43$, $p = .000$).

Jongeren die hoger scoren op EPQ-RSS Neuroticisme zijn doorgaans gauw angstig en maken zich snel zorgen. Terwijl jongeren die hoog scoren op EPQ-RSS Sociaal wenselijk gekarakteriseerd worden als jongeren met een neiging tot conformisme. Maar alleen dan wanneer de correlatie tussen EPQ-RSS Neuroticisme en Sociaal Wenselijk laag is (Klasse 1: $r = 0.16$; Klasse 2: $r = 0.26$). Anders geeft een hoge score op EPQ-RSS Sociaal wenselijk volgens Eysenck & Eysenck (1991) aan dat er een noodzaak is om sociaal wenselijk te antwoorden.

Competentiebeleving

De jongeren van Maljuna Frato in Klasse 1 rapporteren een significant lager CBSA Gevoel van eigen waarde dan de jongeren van Maljuna Frato in Klasse 2 ($F(1,43) = 13.01$, $p < .01$). De jongeren in Klasse 1 rapporteren ook een lager CBSA Gevoel van eigenwaarde dan jongeren in de normgroep terwijl de Antilliaanse jongeren in Klasse 2 een vergelijkbaar CBSA Gevoel van Eigenwaarde rapporteren dan de normgroep (respectievelijk $t(20) = -4.66$, $p = .000$; $t(23) = 0.62$, $p > .05$).

ACHTERGRONDKENMERKEN GEDRAGSPROFIELEN

In Tabel 13 zijn de verschillen in de achtergrondgegevens tussen de twee klassen weergegeven. Het blijkt dat de twee klassen niet significant verschillen op deze achtergrondgegevens. Ze verschillen bijvoorbeeld niet in wanneer ze naar Nederland zijn gekomen ($F(1,18) = .00, p >.05$), wanneer hun ouders gescheiden ($F(1,45) = 1.73, p >.05$) en factoren uit hun schoolcarrière (blijven zitten: $\chi^2(1, N = 45) = .02, p >.05$).

TABEL 13: GEMIDDELDEN (SD) EN PERCENTAGES VAN DE ACHTERGRONDKENMERKEN TEN AANZIEN VAN DE TWEE GEDRAGSPROFIELEN.

	Klasse 1		Klasse 2	
	Jongeren met psychische problemen (N = 21)		Jongeren 'zonder' psychische problemen (N = 27)	
	Aantal	%	Aantal	%
Leeftijd bij interview*	21.4	2.7	20.6	2.4
Leeftijd naar Nederland*	10.6	5.8	10.8	6.1
Voelen zich Antilliaan	17	81	17	63%
Scholier	10	47.6	10	37.0
Werkend of werkzoekend	10	47.6	10	53.0
Blijven zitten	17	47.2	15	52.8
Geschorst of weggestuurd van school	15	71.4	19	51.8
Gescheiden ouders	20	95.2	22	81.5
Leeftijd ouders gescheiden*	6.2	5.8	6.2	6.4
Meer dan 5 keer verhuisd	8	38.1	12	44.4
Eerdere hulpverlening	13	61.9	14	51.9

* Gemiddelde en SD weergegeven.

In Tabel 14 worden de DSM-IV classificaties van de jongeren weergegeven. Omdat de groepen vrij klein zijn, kunnen de verschillen niet getoetst worden. Alle jongeren van in Klasse 1 (N = 14) hebben één of meer DSM classificaties, in Klasse 2 hebben vijf van de acht jongeren één of meer DSM classificaties. De jongeren in Klasse 1 hebben meer DSM classificaties dan de jongeren in Klasse 2 behalve voor Angststoornissen. In Klasse 2 heeft 25% (N = 2) van de jongeren een Angststoornis in vergelijking met 21.4% (N = 3) in Klasse 1.

TABEL 14: PREVALENTIE VAN DSM-IV CLASSIFICATIES TEN AANZIEN VAN DE TWEE GEDRAGSPROFIELEN.

	Klasse 1		Klasse 2	
	Jongeren met psychische problemen (N = 14)		Jongeren 'zonder' psychische problemen (N = 8)	
	Aantal	%	Aantal	%
Gedragsstoornis/Antisociale persoonlijkheidsstoornis	10	71.4	3	37.5
ADHD	4	28.6	-	-
Middelen	9	64.3	4	50.0
Misbruik/Afhankelijkheid				
Psychotische Stoornis	3	21.4		-
Stemmingsstoornis	7	50.0	2	25.0
Angststoornis	3	21.4	2	25.0
Overige DSM stoornis	4	28.6	1	12.5

Het doel van de huidige studie was om de psychische en psychiatrische problematiek van de Antilliaanse jongeren waar Maljuna Frato op gericht is in kaart te brengen in relatie tot hun delinquent gedrag. Eerdere studies geven verschillende oorzaken aan voor delinquent gedrag zoals huisvestingsproblematiek of eenoudergezinnen maar geen verklaring voor het ontstaan van delinquent gedrag. Theoretische modellen geven aan dat belangrijke aspecten bij het ontstaan van delinquent gedrag de psychische problemen zijn die zich bij jonge kinderen ontwikkelen en die kunnen leiden tot zeer ernstige gedragsproblemen en delinquent gedrag op latere leeftijd.

Bij 50 Antilliaanse jongeren die zijn aangemeld bij Maljuna Frato, of deelnamen aan bijeenkomsten van Maljuna Frato, is onderzocht of psychische en psychiatrische problemen gerelateerd zijn aan delinquent gedrag. De belangrijkste conclusie van deze studie is dat de 50 onderzochte jongeren uit twee groepen bestaan. Een groep met psychopathologie, zowel emotionele problemen als gedragsproblemen, die zware delicten rapporteren en een tweede groep jongeren met - in vergelijking met de eerste groep - minder psychopathologie en een beter gevoel van eigenwaarde die minder zware delicten rapporteren. Belangrijk is bovendien dat de jongeren die deelgenomen hebben aan de studie kwetsbare jongeren zijn die meer problemen hebben dan de gemiddelde Antilliaanse jongere in Nederland. De doelgroep van Maljuna Frato bestaat uit jongeren die naar Nederland zijn gekomen of gebracht en die op verschillende vlakken moeite hebben om aansluiting te vinden bij de Nederlandse samenleving. In de regel is er al sprake van een slechte aansluiting op de samenleving van de Nederlandse Antillen. In dit opzicht ontbreekt het de jongeren van Maljuna Frato aan 'conventioneel' kapitaal dat hen kan helpen om zich te ontwikkelen en aansluiting te vinden bij onderwijs en werk (Distelbrink & Pels, 2008). Juist deze kwetsbare jongeren die problemen hebben op verschillende

levensgebieden, als opleiding, werk, huisvesting en justitie, worden door de mentoren van Maljuna Frato ondersteund.

KENMERKEN JONGEREN VAN MALJUNA FRATO

De jongeren van Maljuna Frato hebben zoals verwacht meer problemen dan gemiddelde Nederlandse of Antilliaanse jongeren aangezien verschillende van de achtergrondgegevens ook een reden was om hulp te krijgen via Maljuna Frato. Zo komen zij veelal uit eenoudergezinnen en volgen een lagere opleiding dan de gemiddelde Nederlandse en Antilliaanse jongere in Rotterdam (Hartkamp, 2005). Deze kenmerken van de jongeren van Maljuna Frato komen overeen met de mogelijke achtergronden van delinquent gedrag die in eerdere studies (bijvoorbeeld Van San e.a., 2007) aangegeven worden. Maar of deze kenmerken ook de oorzaken zijn van het delinquent gedrag is op deze manier niet aangetoond.

(PSYCHO)SOCIALE KENMERKEN JONGEREN VAN MALJUNA FRATO

De jongeren van Maljuna Frato rapporteren zowel meer emotionele problemen als ook meer gedragsproblemen dan vergelijkingsgroepen (jongeren van eenzelfde leeftijdscategorie). Dit is in overeenstemming met eerdere studies onder allochtone jongeren waarbij over het algemeen ook meer psychische problemen gevonden worden dan onder autochtone jongeren (zie Van Dorsselaer e.a., 2007; Vollebergh e.a., 2006; Rescorla e.a., 2007; Ter Bogt e.a., 2003). Een groot percentage jongeren in de onderzochte groep rapporteert probleemgedrag in de borderline klinische range. Dit geeft aan dat het niveau van het probleemgedrag zo hoog is dat ze een aanknopingspunt kunnen zijn voor behandeling. Dit is een reden tot zorg omdat uit eerdere longitudinale studies naar voren komt dat zowel internaliserende als externaliserende probleemgedrag een zekere stabiliteit heeft (bijvoorbeeld Bongers e.a., 2003). Eerder onderzoek laat ook zien dat hoe ernstiger het probleemgedrag in de

adolescentie, hoe slechter de toekomstverwachtingen in de volwassenheid (Bongers e.a., 2008). Dit impliceert dat de zelfgerapporteerde problemen van de jongeren van Maljuna Frato niet onderschat moeten worden om verder escalatie van de problemen in de toekomst te voorkomen.

De jongeren van Maljuna Frato hebben bijna allemaal in het verleden contact gehad met justitie, op twee van de jongeren na rapporteren alle jongeren ooit een delict gepleegd te hebben. Bij de onderzochte jongeren zijn naast de veel voorkomende delinquente gedragingen zoals vernielingen en vermogensdelicten ook de minder vaak voorkomende delinquente gedragingen uitgevraagd en nieuwere vormen van delinquent gedrag zoals internetdelicten. Slechts drie jongeren rapporteerden ooit een virus rondgestuurd te hebben en vier jongeren hadden ooit via een e-mail bericht iemand bang gemaakt. Recente studies die, zoals bij dit onderzoek, delinquent gedrag met behulp van zelfrapportage beschrijven vinden weinig verschillen tussen allochtone en autochtone jongeren (bijvoorbeeld Van der Laan e.a., 2006). In deze studie wordt ook weinig verschil gevonden tussen de prevalentie uit de zelfrapportage van delicten voor het afgelopen jaar tussen de jongeren van Maljuna Frato en een representatieve groep Nederlandse jongens van 16 en 17 jaar (Van der Laan e.a., 2006). Volgens de age crime curve rapporteren jongeren tussen de 16 en de 25 jaar de meeste delicten afhankelijk van het delict (Soothill e.a., 2004). Dit impliceert dat beide groepen volgens de age crime curve een vergelijkbare prevalentie zouden moeten hebben. Dit blijkt inderdaad zo te zijn.

Theoretische modellen, zoals die van Patterson & Yoerger (1993), geven aan dat opvoeding een belangrijke factor is bij het ontstaan van delinquent gedrag of het juist afwezig zijn van gedragsproblemen. Uit eerder onderzoek onder Antilliaanse jongeren blijkt dat het gezinsklimaat een belangrijke factor is, maar de conclusie was dat aanwezigheid of afwezigheid van vader niet van belang is voor het delinquente gedrag van de Antilliaanse jongeren (Van San, 2002). Terwijl

studies naar delinquente jongeren of jongeren met externaliserend gedrag vaak wel een relatie vinden tussen de herinnering aan de opvoeding van vader en het gedrag van de zoon (Muris e.a., 2003; Ruchkin e.a., 1998; Muris e.a., 2004). Een hoge mate van afwijzing door vader of moeder in de opvoeding zou samenhangen met een hoge mate van externaliserend probleemgedrag (Muris e.a., 2003; Ruchkin a.a., 1998; Ruchkin e.a., 2001; Muris e.a., 2004). Ruchkin e.a. (1998) toonden verder aan dat overbescherming van moeder niet significant samenhangt met probleemgedrag. Vergelijkbare patronen worden gevonden bij de jongeren van Maljuna Frato, zij voelen zich meer afgewezen door moeder en vader dan niet delinquente jongeren en rapporteren vergelijkbare mate van overbescherming door vader en moeder als niet delinquente jongeren (zie Tabel 7).

De jongeren van Maljuna Frato rapporteren een lager gevoel van eigenwaarde dan een groep adolescenten, functionerend op MAVO-niveau. Bij kinderen met gedragsproblemen blijkt lage zelfwaardering een veel voorkomend verschijnsel (Rietvelt, 1991; Straathof e.a., 1991). In de huidige studie vonden we inderdaad een verminderde zelfwaardering en competentiebeleving. Gezien hun lage zelfwaardering en competentiebeleving vormen de jongeren van Maljuna Frato een uiterst kwetsbare groep zijn.

GEDRAGSPROFIELEN (PSYCHO)SOCIALE KENMERKEN

De jongeren van Maljuna Frato zijn op te splitsen in twee groepen met onderscheidbare profielen van psychosociale problemen. Eén klasse wordt gekenmerkt door emotionele problemen en gedragsproblemen en zelfgerapporteerde zware delicten. De andere klasse betreft 56% van de jongeren en deze vertonen minder psychische problemen en groter gevoel van eigenwaarde en minder zware delicten. Jongeren in Klasse 1 (met meer psychische problemen) rapporteren gemiddeld zowel emotionele problemen (ASR Teruggetrokken) als gedragsproblemen (ASR Normafwijkend) in de borderline klinische range. Ze geven ook

aan meer last van emotionele instabiliteit te hebben (hoge score EPQ-RSS Neuroticisme). Dit betekent dat de jongeren in Klasse 1 zodanige emotionele problemen en gedragsproblemen rapporteren dat behandeling is geïndiceerd (Verhulst e.a., 1996). Terwijl jongeren in Klasse 2 psychische problemen vergelijkbaar met niet verwezen mannen rapporteren.

Acculturatie, zoals vastgesteld met de PAS, vertoont geen samenhang met de verdeling van de jongeren van Maljuna Frato in de twee klassen. Ook de duur van het verblijf in Nederland lijkt geen invloed te hebben op de verdeling in de twee klassen. In de periode kort na de migratie is het risico op psychische problemen het grootst (bijvoorbeeld Stansfeld e.a., 2004). Op grond hiervan zou verwacht worden dat de jongeren in Klasse 1 (meer psychische problemen) korter in Nederland zouden zijn dan de jongeren in Klasse 2. In de huidige studie kon echter geen effect worden gevonden van de leeftijd dat de jongeren naar Nederland zijn gekomen en de classificatie in één van de twee klassen.

De twee klassen onderscheiden zich op het aantal zware delicten dat ze rapporteren. Jongeren in Klasse 1 (met meer psychische problemen) rapporteren meer zware delicten dan de jongeren van Maljuna Frato in Klasse 2. Dit kan verklaard worden door eerdere studies die aangeven dat emotionele instabiliteit gerelateerd is aan impulsiviteit en antisociaal gedrag (Van Dam e.a., 2005) en verhoogd angst- en stressniveau en teruggetrokken gedrag (Strelau & Zawadzki, 1997). Juist jongeren in Klasse 1 rapporteren emotionele instabiliteit en meer normafwijkend gedrag en deze beide leiden tot delinquent gedrag. Dit verklaart waarom jongeren in Klasse 1 grotere kans hebben om delinquent gedrag te vertonen in vergelijking met jongeren in Klasse 2.

De jongeren van Maljuna Frato in de Klasse 2 hebben een positiever zelfbeeld dat gerelateerd is aan minder emotionele problemen en minder gepleegde zware delicten. Studies geven aan dat een negatief zelfbeeld gerelateerd is aan de kansloze positie van de jongeren en de frustratie over het onvermogen om goed te functioneren in de

Nederlandse samenleving (Distelbrink & Pels, 2008). Jongeren in Klasse 2 rapporteren een beter gevoel van eigenwaarde en minder psychische klachten en minder ernstig delinquent gedrag dan jongeren in Klasse 1. Matthys (1990) beargumenteert dat het grensoverschrijdende gedrag van jongeren voortkomt uit een gevoel niet gewaardeerd te worden door anderen. Juist jongeren met gedragsstoornissen zijn gevoelig voor negatieve waardering van belangrijke anderen. Zo ontstaat een vicieuze cirkel; het is belangrijk deze cirkel te doorbreken door jongeren succesvol te laten zijn op deelgebieden. Door elke keer kleine overwinningen te boeken, wordt het gevoel van eigenwaarde weer opgebouwd. Dit is een van de onderdelen van het Maljuna Frato project.

KLINISCHE IMPLICATIES

Het uitgangspunt van de studie was dat de jongeren van Maljuna Frato veel niet erkende psychische en psychiatrische problemen zouden hebben. Er blijken twee groepen jongeren binnen Maljuna Frato te zijn. Een groep met inderdaad meer dan gemiddeld psychische problemen en verminderd gevoel van eigenwaarde. Deze groep geeft ook aan meer zware delicten te plegen dan de tweede groep. De tweede groep jongeren heeft psychische problemen vergelijkbaar met niet verwezen populaties. Het is belangrijk om meer gegevens te verzamelen over de mogelijk causale factoren die van belang zijn voor het voorkomen van delinquent gedrag bij de jongeren van Maljuna Frato. Het lijkt er echter op dat het voorkomen van psychische problemen en verbetering van het gevoel van eigenwaarde een eerste stap kan zijn. Van belang is dat de jongeren in de toekomst goed gescreend worden en daar waar nodig behandeling in gezet wordt om de psychische problemen te behandelen.

Van belang is dat de jongeren met psychische problemen en een verminderd gevoel van eigenwaarde bereikt worden door de hulpverleners, want juist deze jongeren plegen de meeste ernstige delicten en hebben de grootste kans op het ontwikkelen van een criminele carrière. De mentoren van Maljuna Frato investeren veel in het

contact met de jongeren. Juist door deze oprechte interesse in de jongeren en outreachend werkmethode lukt het jongeren te benaderen. Door jongeren in het contact richting te geven, leren ze eigen verantwoordelijkheid te nemen voor hun daden.

De kenmerken van de jongeren van Maljuna Frato in de twee gevonden gedragsprofielen geven aanknopingspunten voor hulpverleningsinstanties om de jongeren met vergelijkbare problemen te behandelen. Het blijkt uit de resultaten dat geen van de cultuurspecifieke factoren van belang zijn voor het voorkomen van delinquent gedrag en dat gevonden verbanden tussen delinquent gedrag en psychische problemen en gevoel van eigenwaarde ook voor andere jongeren met problemen op meerdere gebieden van belang kunnen zijn.

LIMITATIES

De beschreven resultaten en conclusies moeten in het licht van beperkingen van de studie gezien worden. Ten eerste, voor het beschrijven de (psycho)sociale factoren is gebruik gemaakt van vragenlijsten die niet gevalideerd en genormeerd zijn voor Antilliaanse jongeren. Alhoewel deze studie niet bedoeld is om de gebruikte vragenlijsten te valideren, geven de resultaten wel aan dat de vragenlijsten gebruikt kunnen worden bij Antilliaanse jongeren zoals ze in het huidige onderzoek zijn afgenomen. Over het algemeen werden de vragenlijsten door de jongeren van Maljuna Frato goed begrepen; al was er voor sommige onderdelen van de vragenlijsten extra uitleg noodzakelijk. Vooral de complexe zinsopbouw van de vragen in de EMBU moesten verduidelijkt worden. Door de mondelinge afnameprocedure konden de taalproblemen die bij de jongeren bestonden goed ondervangen worden. Met dergelijke maatregelen bleek de betrouwbaarheid van de vragenlijsten gemeten met Cronbach's alpha voldoende tot goed.

Ten tweede kende de studie een cross-sectioneel design. Het onderzoeken van psychische en psychiatrische problemen, delinquent

gedrag en (psycho)sociale factoren op hetzelfde moment geef een goed inzicht in de relaties tussen de verschillende elementen. Met dit design kunnen echter geen causale relaties tussen de psychische en psychiatrische problemen en delinquent gedrag aangetoond worden.

CONCLUSIE

De resultaten van de studie geven aan dat het van belang is goed naar de psychische en psychiatrische problemen te kijken bij jongeren. Het blijkt dat de psychische problemen een integraal onderdeel vormen van de doelgroep van Maljuna Frato. Deze emotionele problemen lijken niet veroorzaakt te worden door migratie-effecten maar lijken veroorzaakt te worden door de beperkte capaciteiten van de jongeren om aansluiting te vinden in de samenleving. Door deze kwetsbare groep jongeren te helpen bij het vinden van aansluiting op de Nederlandse samenleving en het opbouwen van een positief zelfbeeld maakt een betere toekomstverwachting en kan in potentie de criminele carrière van de jongeren doorbreken.

REFERENTIES

- Achenbach, T. M., & Rescorla, L. A. (2003). *Manual for the ASEBA Adult Forms & Profiles; An integrated System of Multi-informant Assessment*. Burlington: VT: University of Vermont, Research Center for Children, Youth, & families.
- Arrindell, W. A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisermann, M., e.a. (1999). The development of a short form of the EMBU: its appraisal with students in Greece, Guatemala, Hungary, and Italy. *Personality and Individual Differences*, 27, 613-628.
- Blom, M., Oudhof, J., Bijl, R. V., & Bakker, B. F. M. (2005). *Verdacht van criminaliteit: allochtonen en autochtonen nader bekeken*. Den Haag: WODC, CBS.
- Bongers, I. L. (2005). *Pathways to deviance: developmental trajectories of externalizing problems in Dutch youth*. Rotterdam: Erasmus Universiteit.
- Bongers, I. L., Koot, H. M., Van der Ende, J., & Verhulst, F. C. (2003). The normative development of child and adolescent problem behavior. *Journal of Abnormal Psychology*, 112, 179-192.
- Bongers, I. L., Koot, H. M., Van der Ende, J., & Verhulst, F. C. (2008). Predicting young adult social functioning from developmental trajectories of externalizing behaviour. *Psychological Medicine*, 38, 989-999.
- CBS. (2008). *Jaarrapport Integratie 2008*. Den Haag/Heerlen: CBS.
- Cicchetti, D., & Schneider-Rosen, K. (1986). An organizational approach to childhood depression. In M. Rutter, C. Izard, & P. Read (Eds.), *Depression in young people, clinical and developmental perspectives* (pp. 71-134). New York: Guilford.
- Dagevos, J., Schellingerhout, R., Vervoort, M. (2007). Sociaal-culturele integratie en religie. In J. Dagevos & M. Gijsberts (Eds.), *Jaarrapport Integratie 2007* (pp. 164-165). Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

- Distelbrink, M., & Hooghiemstra, E. (2005). *Signalement 3a*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.)
- Distelbrink, M., & Pels, T. (2008) Aandachtspunten voor preventie van marginalisering van Antillianen. In D. Brons, N. Hilhorst, & F. Willemsen (Eds.), *Het kennisfundament t.b.v. de aanpak van criminele Marokkaanse jongeren (Cahier 2008-4)*. Den Haag: WODC.
- Dominquez-Martinez, S., Groeneveld, S., & Kruisbergen, E. (2002). *Intergratiemonitor 2002*. Rotterdam: ISEO/Erasmus Universiteit.
- Doreleijers, T. A. H., Van Domburgh, L., Vermeiren, R., Bullens, R. A. R., Veerman, J. W., & Stol, W. P. (2004). *Zeer jeugdige 'delinquenten' in Nederland: een zorgwekkende ontwikkeling? Pilotstudie naar de sociaal-demografische, ontwikkelingspsycho(patho)logische en delictgerelateerde kenmerken van door de politie geregistreerde twaalftminners*. Amsterdam: Vrije Universiteit, MC.
- Eysenck, H. J., & Eysenck, S. B. G. (1991). *Manual of the Eysenck Personality Scales (EPS Adult)*. Londen: Hodder & Stoughton.
- Harter, S. (1988a). *Manual for the Self-Perception Profile for Adolescents*. Denver: University of Denver.
- Hartkamp, J. P. (2005). *Monitor voortijdig schoolverlaten Rotterdam 2005; 4-meting schooljaar 2003/2004*. Amsterdam: DESAN Research Solutions.
- Jennissen, R. P. W., & Blom, M. (2007). *Allochtone en autochtone verdachten van verschillende delicttypen nader bekeken*. Den Haag: WODC/CBS.
- Junger-Tas, J., & Slot, N. W. (2001). Preventie van ernstig delinquent en gewelddadig gedrag. In R. Loeber, N. W. Slot & J. A. Sergeant (Eds.), *Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie; omvang, oorzaken en interventies*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Junger-Tas, J., Terlouw, G. J., & Klein, M. W. (1994). *Deliquent behavior among young people in the Western world: First results of the International Self-Report Delinquency Study*. Amsterdam: Kugler.
- Loeber, R., Wung, P., Keenan, K., Giroux, B., Stouthamer-Loeber, M., Welmoet, B., e.a. (1993). Developmental pathways in disruptive child behavior. *Development & Psychopathology*, 5(1-2), 103-133.

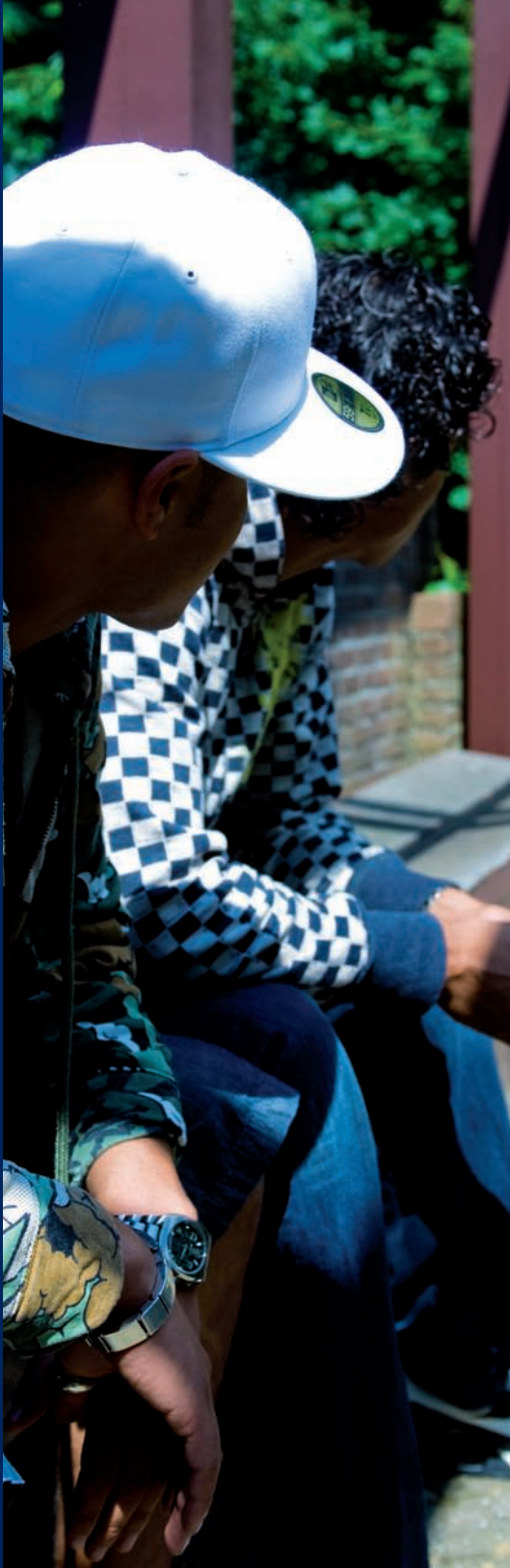
- Matthys, W. (1990). *De zelf/ander-representaties van gedragsgestoorde kinderen; een empirisch onderzoek naar interne objectrelaties*. Amsterdam: Swets & Zeitlinger.
- McCrae, R. R., Coasta, P. T. J., Ostendorf, F., Angleitner, A., Caprara, G. V., Barbaranelli, C., e.a. (1999). Age differences in personality across the adult life span: parallels in five cultures. *Developmental Psychology*, 35(2), 466-477.
- Monshouwer, K., Van Dorsselaer, S., Gorter, A., Verdurmen, J., & Vollebergh, W. (2004). *Jeugd en Riskant Gedrag. Kerngegevens uit het Peilstationonderzoek 2003. Roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf tien jaar* Utrecht: Trimbos-Instituut.
- Muris, P., Meesters, C., Morren, M., & Moorman, L. (2004). Anger and hostility in adolescents; Relationships with self-reported attachment-style and perceived parental rearing styles. *Journal of Psychosomatic Research*, 57, 257-264.
- Muris, P., Meesters, C., & Van den Berg, S. (2003). Internalizing and externalizing problems as correlates of self-reported attachment-style and perceived parental rearing styles. *Journal of Child and Family Studies*, 12, 171-183.
- Nolan, K. A. (2006). Support for young people leaving care in the US. In C. McAuley et al. (Eds.), *Enhancing the well-being of children and families through effective interventions: International evidence for practice* (pp. 240-252). London/Philadelphia, PA: Jessica Kingsley Publishers.
- Palmer, E. J., & Gough, K. (2007). Childhood experiences of parenting and causal attributions for criminal behavior among young offenders and non-offenders. *Journal of Applied Social Psychology*, 37(4), 790-806.
- Patterson, G. R., & Yoerger, K. (1993). Developmental model for delinquent behavior. In S. Hodgins (Ed.), *Mental Disorders and Crime* (pp. 140-172). Newbury Park CA: Sage.
- Rescorla, L., Almqvist, F., Bird, H., Dobrea, A., Erol, N., Hannesdottir, H., e.a. (2007). Epidemiological comparisons of problems and

- positive qualities reported by adolescents in 24 countries. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75(2), 351-358.
- Rietvelt, R. (1991). *Zelfwaardering van jongens met en zonder agressief gedrag*. Rijksuniversiteit Utrecht.
- Ruchkin, V. V., Eisemann, M., & Hägglöf, B. (1998). Parental rearing and problem behaviours in male delinquent adolescents versus controls in Northern Russia. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 33, 477-482.
- Ruchkin, V. V., Kopsov, R. A., Eisemann, M., & Hägglöf, B. (2001). Conduct problems in Russian adolescents: the role of personality and parental rearing. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 10, 19-27.
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2005). A life-course view of the development of crime. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 602, 1-34.
- Sanderman, R., Arrindell, W. A., Ranchor, A. V., Eysenck, H. J., & Eysenck, S. B. G. (1995). *Eysenck Personality Questionnaire (EPQ): een handleiding*. Groningen: Noordelijk centrum voor Gezondheidsvraagstukken, Rijksuniversiteit Groningen.
- Sheehan, D. V., Lecrubier, Y., Sheehan, K. H., Amorim, P., Janavs, J., Weiller, E., e.a. (1998). The Mini-international Neuropsychiatric Interview (M.I.N.I.): the development and validation of a structured diagnostic psychiatric interview for DSM-IV and ICD-10. *Journal of Clinical Psychiatry*, 59, 22-33.
- Soothill, K., Ackerley, E., & Francis, B. (2004). Profiles of crime recruitment. *British Journal of Criminology*, 44, 401-418.
- Stansfeld, S. A., Haines, M. M., Head, J. A., Bhui, K., Viner, R., Taylor, S. J. C., e.a. (2004). Ethnicity, social deprivation and psychological distress in adolescents, school-based epidemiological study in East London. *British Journal of Psychiatry*, 185, 233-238.
- Stevens, G. W. J. M., Pels, T., Vollebergh, W. A. M., & Crijnen, A. A. M. (2004). Patterns of psychological acculturation in adult and

- adolescent Moroccan immigrants living in The Netherlands. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35, 689-704.
- Stevens, G. W. J. M., Vollebergh, W. A. M., Pels, T. V. M., & Crijnen, A. M. (2005). Patronen van acculturatie en probleemgedrag bij Marokkaanse jongeren in Nederland. *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie*, 60, 163-173.
- Straathof, M. A. E., Treffers, P. D. A., Siebelink, B., & Goedhart, A. W. (1991). Eigenwaarde en competentiebeleving: een onderzoek bij 8-12 jaar oude kinderen op een polikliniek kinderpsychiatrie. *Tijdschrift voor de Psychiatrie*, 33, 375-390.
- Strelau, J., & Zawadzki, B. (1997). Temperament and personality: Eysenck's three superfactors as related to temperamental dimensions. In H. Nyborg (Ed.), *The scientific study of human nature: Tribute to Hans J. Eysenck at eighty* (pp. 68-91). Oxford: Pergamon.
- Ter Bogt, T., van Dorsselaer, S., & Vollebergh, W. (2003). *Psychische gezondheid, risicogedrag en welbevinden van Nederlandse scholieren*. Utrecht: Trimbos Instituut.
- Treffers, P. D. A., Goedhart, A. W., Veerman, J. W., Van den Bergh, B. R. H., Ackaert, L., & De Rycke, L. (2002). *Competentiebelevingsschaal voor adolescenten (CBSA): Handleiding*. Amsterdam: Harcourt Test Publishers.
- Tropp, L. R., Erkut, S., Coll, C. G., Alarcon, O., & Vázquez Garcia, H. A. (1999). Psychological acculturation: Development of a new measure for Puerto Ricans on the U.S. mainland. *Educational & Psychological Measurement*, 59(2), 351-367.
- Van Dam, C., Janssens, J. M. A. M., & De Bruyn, E. E. J. (2005). PEN, big five, juvenile delinquency and criminal recidivism. *Personality and Individual Differences*, 39, 7-19.
- Van der Laan, A. M., Blom, M., Verwers, C., & Essers, A. A. M. (2006). Jeugd delinquentie: Risico's en bescherming Bevindingen uit de WODC monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit 2005.

- Van Dorsselaer, S., Zeijl, E., Van den Eeckhout, S., Ter Bogt, T., & Vollebergh, W. A. M. (2007). *HBSC 2005 Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*: Trimbos instituut. (o.
- Van Leiden, I., & Jakobs, J. (2006). *Groepszedemisdrijven onder minderjarigen. Een analyse van een Rotterdamse casus*. Apeldoorn: Politie en wetenschap; Arnhem: Advies- en Onderzoeksgroep Beke.
- Van Nieuwenhuizen, Ch. (2006). *Tegen beter weten in? Behandeling van jeugdigen met een delictvoorgeschiedenis en ernstige psychiatrische problematiek. Inaugurale rede*. Amsterdam: Dutch University Press.
- Van Oudenhoven, J. P., & Hofstra, J. (2001). *De Hechtingsstijlijst (HSL): Handleiding*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Van Oudenhoven, J. P., Hofstra, J., & Bakker, W. (2003). Ontwikkeling en evaluatie van de Hechtingstijlvragenlijst (HSL). *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie*, 58, 95-102.
- Van San, M. (1998). *Steken en stelen; Delinquent gedrag van Curaçaose jongens in Nederland*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Van San, M. (1999). Steken, dat doe je gewoon...; Legitimeringen van geweld door Curaçaose jongens en hun moeder. In F. Koenraadt (Ed.), *Een spiegel van (straf)recht en psychiatrie* (pp. 311-329): Kluwer b.v. .
- Van San, M. (2002). Mijn vader is ook geen engeltje; Curaçaose jeugdige delinquenten en hun opvoeders. *Justiële Verkenningen*, 28(1), 79-89.
- Van San, M., De Boom, J., & Van Wijk, A. (2007). *Verslaafd aan een flitsende levensstijl. Criminaliteit van Antilliaanse Rotterdammers*. Rotterdam: RISBO/EUR.
- Van Vliet, I. M., & De Beurs, E. (2007). Het Mini Internationaal Neuropsychiatrisch Interview (MINI); een kort gestructureerd diagnostisch psychiatrisch interview voor DSM-IV- en ICD-10-stoornissen. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 49(6), 393-397.

- Van Vliet, I. M., Leroy, H., & Van Megen, H. J. G. M. (2000). *M.I.N.I. PLUS; M.I.N.I. Internationaal neuropsychiatrisch interview: Nederlandse Versie 5.0.0.*
- Vanheusden, K., van der Ende, J., Mulder, C. L., van Lenthe, F. J., Verhulst, F. C., & Mackenbach, J. P. (2008). The use of mental health services among young adults with emotional and behavioural problems; equal use for equal needs? *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, *43*, 808-815.
- Verhulst, F. C., Van der Ende, J., & Koot, H. M. (1996). *Handleiding voor de CBCL/4-18*. Rotterdam: Erasmus universiteit Rotterdam.
- Verhulst, F. C., van der Ende, J., & Koot, H. M. (1997). *Handleiding voor de Youth Self-Report (YSR) [Manual for the Youth Self-Report (YSR)]*. Rotterdam: Erasmus University/Department of Child and Adolescent Psychiatry, Sophia Children's Hospital.
- Vermeiren, R., Jaspers, I., & Moffit, T. E. (2006). Mental Health Problems in Juvenile Justice Populations. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, *15*, 333-351.
- Vollebergh, W. A. M., van Dorsselaer, S., Monshouwer, K., Verdurmen, J., van der Ende, J., & ter Bogt, T. (2006). Mental health problems in early adolescents in the Netherlands, differences between school and household surveys. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, *41*, 156-163.
- Vreugdenhil, C. (2003). *Psychiatric disorders: among incarcerated male adolescents in the Netherlands*. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Wade, J. (2006). Support for young people leaving care in the UK. In C. McAuley et al. (Eds.), *Enhancing the well-being of children and families through effective interventions: International evidence for practice* (pp. 228-239). London/Philadelphia, PA: Jessica Kingsley Publishers.
- Weerman, F. C., Smeenk, W., Slotboom, A., Harland, P., Den Dijker, L., Bijleveld, C., e.a. (2003). *De survey van het NSCR-schoolproject. Documentatie en tabellenboek van de eerste onderzoeksrunde*. Leiden: NSCR.

Hoe kan crimineel gedrag bij Antilliaanse jongeren voorkomen worden?

Aanknopingspunten voor het beantwoorden van deze vraag biedt dit onderzoek onder jongeren die deelnemen aan Maljuna Frato, een project van RIAGG Rijnmond te Rotterdam. Deze Antilliaanse jongeren krijgen bij Maljuna Frato hulp bij hun problemen met huisvesting, schulden, werk en opleiding. Uit de studie blijkt een verband tussen de mate van psycho-sociale en psychiatrische problemen en het plegen van ernstige delicten. De jongeren met minder psycho-sociale problemen en een positiever zelfbeeld vertonen minder delinquent gedrag. Cultuurspecifieke factoren en de verblijfsduur in Nederland blijken niet van belang te zijn voor de mate van delinquent-gedrag.

Kennis over psychische en psychiatrische problemen van deze jongeren is noodzakelijk om een gerichte en effectieve aanpak te kunnen hanteren, een aanpak die ook op de langere termijn vruchten afwerpt. Wil men delinquent gedrag voorkomen dan zal de sleutel liggen bij het vergroten van het gevoel van eigenwaarde door het beter betrekken van jongeren bij de samenleving.